

KARTOITUS VIITTOMAKOMMUNIKAATIO-OPETUKSEN TARPEESTA TURUN SEUDULLA

Tiina Jokinen, Nora Järviö ja

Tiia Oldenburg

Opinnäytetyö, syksy 2018

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Viittomakielen ja tulkkauksen

koulutus

Tulkki (AMK)

TIIVISTELMÄ

Jokinen, Tiina, Järviö, Nora & Oldenburg, Tiia. Kartoitus viittomakommunikaatio-opetuksen tarpeesta Turun seudulla. Syksy 2018. 52 sivua, 2 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus, Tulkki (AMK).

Opinnäytetyön tavoitteena oli kerätä tietoa viittomakommunikaatio-opetuksen tarpeesta Turun seudulla. Linkki kyselyyn lähetettiin Kaarinan, Liedon, Maskun, Mynämäen, Naantalın, Nousiaisten, Paimion, Paraisten, Raision, Ruskon, Sauvon ja Turun kunnallisille ja yksityisille päiväkodeille, perhepäivähoitajille sekä asumisyksiköille ja toimintakeskuksille, joissa on kehitysvammaisia asiakkaita. Kysely on kvantitatiivinen kyselytutkimus, joka toteutettiin Webropol-verkkokyselynä. Opinnäytetyön tilaaja oli Tulkki- ja kommunikaatiopalvelut Puheenvuoro oy.

Kysely oli auki huhtikuussa 2018. Kyselyyn vastasi 254 henkilöä. Vastauksia tuli kaikista kunnista, mutta kahdesta kunnasta vastauksia tuli alle viisi kappaletta. Eniten vastauksia tuli Turusta ja päivähoitossa työskenteleviltä. Vastauksista selvisi, että 71 % ei omasta mielestään osaa viittomia riittävästi. Tarvetta viittomakommunikaatio-osaamiselle kuitenkin on, sillä 42 % vastaajista tarvitsee viittomakommunikaatiota työssään päivittäin tai usein. Vastaajien ikä vaikutti vastauksiin kysyttäessä, tarvitsevatko ja käyttävätkö vastaajat viittomia työssään. Ikä vaikutti myös siihen, kokevatko vastaajat osaavansa riittävästi viittomia ja haluavatko he viittomakommunikaatio-opetusta.

Monet vastaajista korostivat työyhteisön merkitystä viittomien oppimisessa ja taitojen ylläpitämisessä. Vastaajat kertoivat oppivansa viittomia kollegoiltaan ja esimerkiksi työpaikan palaverissa. Viittomia opettavan tulisi huomioida kurssille osallistuvien vaihteleva osaamistaso. Viittomaopetus arkisin on paljon viikonloppuisin toteutettavaa opetusta toivotumpaa.

Asiasanat: kyselytutkimus, puhetta tukeva ja korvaava kommunikaatio, tarvekartoitus, viittomat

ABSTRACT

Jokinen, Tiina, Järviö, Nora & Oldenburg, Tiia. A survey of the need for teaching sign supported communication methods in the Turku region. Autumn 2018. 52 pages, 2 appendices.

Diaconia University of Applied Sciences, Degree Programme in Sign Language and Interpreting. Degree: Interpreter (UAS).

The objective of the thesis was to collect information about the need for teaching sign supported communication methods in Turku region. A link to the survey was sent to public and private day-care centers, family day carers, housing units and activity centers with mentally disabled clients in Kaarina, Lieto, Masku, Mynämäki, Naantali, Nousiainen, Paimio, Parainen, Raisio, Rusko, Sauvo and Turku. The quantitative survey was implemented using the Webropol survey tool. The initiator of the survey is Tulkki- ja kommunikaatiopalvelut Puheen- vuoro, Ltd.

The survey was open in April of 2018 and was responded to by 254 individuals. Responses arrived from every municipality but from two of the municipalities there were fewer than five responses. The majority of the responses were from Turku and from day-care professionals. It is worth noting that 71 percent of the respondents answered that they did not know enough signs even though sign supported communication methods are required in the daily work of 42 percent of the respondents. When being asked whether signs are needed and used in their work, the respondents' age made a difference. Age also was a deciding factor in how the respondents evaluated the sufficiency of their sign language skills, as well as how they expressed their interest towards additional sign supported communication methods.

Many of the respondents emphasized the importance of their work community in learning and maintaining their skills in sign supported communication methods. Respondents told they learn signs from their colleagues and for example in work related meetings. People teaching signs should take into account the participants' varying skill levels. Teaching on weekdays is much more preferable to that taking place on weekends.

Key words: augmentative and alternative communication, needs assessment, signs, survey

SELKOKIELINEN TIIVISTELMÄ

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusohjelma: Viittomakieli ja tulkkaus

Tekijät: Tiina Jokinen, Nora Järviö ja Tiia Oldenburg

Opinnäytetyön nimi: Kartoitus viittomakommunikaatio-opetuksen tarpeesta Turun seudulla

Vuosi: 2018

Sivumäärä: 52

Liitteiden määrä: 2

Selvitimme tämän opinnäytetyön avulla tarvitsevatko työntekijät lisää opetusta viittomakommunikaatiosta.

Opinnäytetyö on tilaustyö.

Tilaaaja on Tulkki- ja kommunikaatiopalvelut Puheenvuoro oy.

Osa ihmisistä tarvitsee viittomakommunikaatiota.

Heidän on helpompi ymmärtää puhetta ja kertoa ajatuksiaan, kun asiat viitotaan.

On tärkeää, että esimerkiksi päiväkodin, asumisyksikön tai päivätoiminnan työntekijät osaavat viittomakommunikaatiota.

Teimme kyselyn, joka lähetettiin Turkuun ja sen lähikuntiin. Kyselyyn vastasivat päiväkotien työntekijät sekä perhepäivähoitajat.

Myös kehitysvammaisten asumisyksiköiden ja toimintakeskusten työntekijät vastasivat kyselyyn.

Kysely oli auki 16 päivää.
Kyselyyn vastasi 254 henkilöä.
Vastauksia saatiin kaikista kunnista.
Eniten vastauksia tuli Turusta ja päiväkodeista.

Vastauksista selvisi,
että kyselyyn vastanneista ihmisistä suurin osa ei osaa riittävästi viittomia.
Viittomakommunikaatiota käyttää päivittäin melkein puolet vastaajista.

Vastauksissa selvisi,
että moni oppii viittomia työpaikallaan.
Työkaverit opettavat uusia viittomia toisilleen, esimerkiksi työpaikan kokouksissa.

Viittomia opiskelevat ihmiset osaavat eri määrän viittomia.
Vastaajat sanoivat,
että viittomia opettavan ihmisen pitää huomioida kaikki viittomia opiskelevat.

Kyselyyn vastanneet ihmiset haluavat opiskella viittomia arkipäivänä.
Vain harva haluaa opiskella viikonloppuna.

Asiasanat: kyselytutkimus, puhetta tukeva ja korvaava kommunikaatio, tarvekartoitus, viittomat

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	7
2	VIITTOMAKIELET JA VIITTOMAKOMMUNIKAATIO	9
2.1	Viittomakielet	9
2.2	Viitottu puhe	10
2.3	Tukiviittomat.....	11
2.4	Viittomakommunikaatio ja sen käyttäjät	12
3	VIITTOMIEN OPISKELU	14
3.1	Kommunikaatio-ohjaus ja -opetus.....	14
3.2	Kurssit ja itseopiskelu	15
4	KYSELY VIITTOMAKOMMUNIKAATIO-OPETUKSEN TARPEESTA	17
4.1	Kvantitatiivinen tutkimus	17
4.2	Kyselyn kohderyhmä ja jakelualue.....	18
4.3	Kyselyn toteuttaminen.....	19
4.4	Kyselyn tulosten analysointi.....	22
5	KYSELYN TULOKSET	24
5.1	Vastaajat.....	24
5.2	Viittomakommunikaatio-osaaminen ja -tarpeet	27
5.3	Viittomakommunikaatio-opetus.....	34
5.4	Muut vastaukset.....	40
6	POHDINTA	41
	LIITTEET	47
	Liite 1: Kyselyn saatekirje	47
	Liite 2: Viittomakommunikaatio-opetuksen tarvetta kartoittava kysely	48

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme tavoitteena oli kerätä tietoa viittomakommunikaatio-opetuksen tarpeesta Turun seudulla. Aloite opinnäytetyön tekemiselle tuli työmme tilaajalta. Häntä kiinnosti, onko tarve viittomakommunikaatio-opetukselle muuttunut 20:n vuoden aikana. Opetuksen tarve kiinnosti myös meitä, vaikka meillä ei ollut aiempaa tietoa asiasta. Syvennyimme aiheeseen opinnäytetyötä tehdessämme ja olemme oppineet siitä paljon.

Viittomakommunikaatio-osaaminen on tärkeää, sillä jokaisella on oikeus käyttää omaa kommunikointikeinoaan riippumatta siitä, missä ympäristössä toimii. Päivähoidon, asumispalveluiden ja toimintakeskusten henkilöstöllä on tärkeää olla riittävät taidot viittomakommunikaatiota käyttävän henkilön kanssa kommunikointiin. Oli mielenkiintoista selvittää, millainen viittomakommunikaatio-osaamisen tilanne on Turun seudulla.

Tietoa opetuksen tarpeesta kerättiin verkkokyselyllä, joka jaettiin 12:een Turun seudun kuntaan. Linkki kyselyyn lähetettiin jakelualueen kunnallisille ja yksityisille päiväkodeille, perhepäivähoitajille sekä asumisyksiköille ja toimintakeskuksille, joissa on kehitysvammaisia asiakkaita. Kysely kohdistui yksikön työntekijöihin, jotka työssään mahdollisesti hyötyisivät viittomakommunikaatio-osaamisesta.

Saimme vastauksia kaikista kunnista, mutta kahdesta kunnasta vastauksia tuli alle viisi kappaletta. Eniten vastauksia saimme Turusta ja päivähoidossa työskenteleviltä. Tulkit ja viittomakommunikaatio-opetusta tarjoavat alan toimijat voivat hyödyntää opinnäytetyöstämme saatua tietoa suunnitellessaan viittomakommunikaatio-opetuksia Turun seudulle. Tavoitteenamme oli tuottaa alalle uutta tietoa siitä, tarvitaanko viittomakommunikaatio-opetusta nykyistä enemmän vai onko sitä jo saatavilla riittävästi.

Halusimme myös selvittää, paljonko opetusta tarvittaisiin lisää ja tietävätkö vastaajat, mistä opetusta on mahdollista saada. Koska tulemme tulevaisuudessa työskentelemään viittomien opettajina, opinnäytetyömme tulokset kiinnostivat

meitä paljon. Saimme opinnäytetyöstämme arvokasta tietoa siitä, millaisissa toimintaympäristöissä kaivattaisiin lisää viittomien opetusta ja millaista opetuksen tulisi olla.

Opinnäytetyömme tilaaja on Tulkki- ja kommunikaatiopalvelut Puheenvuoro oy. Yritys on perustettu vuonna 2015, ja toimi yhden hengen yrityksenä vuoteen 2017 saakka. Vuoden 2018 alusta yritys työllistää viisi tulkkia ja osa-aikaisen toimistotyöntekijän. Tulkki- ja kommunikaatiopalvelut Puheenvuoro oy tuottaa tulkkauspalvelua ja tarjoaa viittomakommunikaatio-opetusta sekä perheopetuksena että tilaajan toiveiden mukaan räätälöitynä opetuksena. Yritys tarjoaa myös viittomakielen alkeiden ja viitotun puheen opetusta.

2 VIITTOMAKIELET JA VIITTOMAKOMMUNIKAATIO

Viittomakommunikaatio on aina puhutun kielen tukimenetelmä, kun taas viittomakieli on oma luonnollinen kielensä (Vatanen & Rantala 2006, 12). Viittomakielillä on oma kielioppinsa ja rakenteensa (Kuurojen Liitto 2017. Viittomakielet ja viittomakieliset). Viittomakommunikaatiolla tarkoitetaan tukiviittomia ja viitotua puhetta. Tukiviittomia käytettäessä viitotaan ainoastaan puheen avainsanat, kun taas viitotussa puheessa jokaisella sanotulla sanalla on viittomavastine. (Vatanen & Rantala 2006, 12.) Viittomakommunikaatiossa käytetään viittomakielen viittomia ja ne viitotaan yhtä aikaa puheen kanssa.

2.1 Viittomakielet

Kaikissa maissa on yksi tai useampi viittomakieli, eikä viittomakieli ole kansainvälistä. Viittomakielissä on alueellisia murteita aivan kuin puhutuissa kielissäkin. Suomen kansalliset viittomakielet ovat suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli. (Kuurojen Liitto 2017. Viittomakielet ja viittomakieliset.)

Viittomakieltä käyttävät kuurojen henkilöiden lisäksi monet huonokuuloiset, kuuroutuneet ja kuulevat henkilöt. Yhteensä viittomakieltä käyttäviä henkilöitä on Suomessa noin 14000. Näistä noin 5000 kuuroille henkilölle viittomakieli on äidinkieli. Suomenruotsalaisen viittomakielen käyttäjiä on enää noin 300. (Kulttuurikaikille 2018. Viittomakieli ja viittomakieliset.) Jos kuuroille vanhemmille syntyy kuuleva lapsi, lapsesta kasvaa kaksikielinen. Tällöin myös viittomakieli on kuulevan lapsen äidinkieli. (Kuurojen Vanhempien Kuulevien Lasten Yhdistys ry 2016. Ajankohtaista. Arkistot. 2016. Äidinkielenä suomi ja viittomakieli – lapsen kaksikielisyys tarvitsee tukea molemmilla kielillä).

Puhuttujen kielten yksittäistä sanaa vastaava yksikkö on viittomakielessä viittoma. Viittomakielten kieliopillinen rakenne poikkeaa puhutuista kielistä, sillä viittomakieltä tuotetaan ilmeillä sekä käsien ja vartalon liikkeillä. Yksittäinen viitto-

ma koostuu viidestä osasta, joita ovat käsimuoto, paikka, liike, orientaatio ja ei-manuaaliset piirteet. (Kurojen Liitto 2017. Viittomakielet ja viittomakieliset.)

Sormiaakkoset ovat käsimuotoja, jotka vastaavat kirjoitetun kielen kirjaimia. Niiden avulla voidaan kertoa esimerkiksi nimet. Sormiaakkoset ovat viittomakielessä tärkeitä, mutta viittomat ovat kuitenkin kielen perusta. (Kantti. Viittomakieli. Viittomakielen alkeita 2.)

2.2 Viitottu puhe

Siinä missä viittomakieli on oma kielensä, viitottu puhe on kommunikaatiomenetelmä (Härmä & Pelkonen 1992, johdanto). Viitottu puhe perustuu puhuttuun kieleen ja puhutun kielen rakenteisiin. Viitotussa puheessa viittomat tuotetaan yhtä aikaa suomenkielisen huulion tai puheen kanssa. Käytetyt viittomat ja sormiaakkoset ovat samoja kuin suomalaisessa viittomakielessä. (Lauren 2006, 215.)

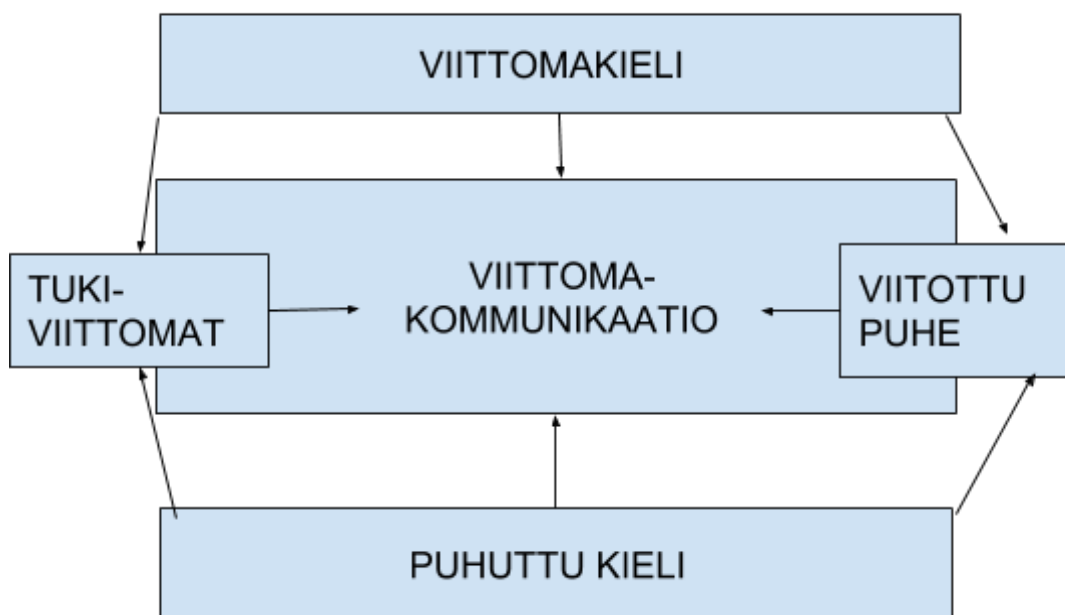
Viitottu puhe tukee huuliolukua, ja sitä käyttävät kommunikointimenetelmään pääasiassa huonokuuloiset tai kuuroutuneet (Papunet 2017. Tietoa puhevammaisuudesta. Puhetta korvaava kommunikointi. Muu viittomakommunikaatio). Viitotun puheen avulla kuuroutunut tai huonokuuloinen voi saada selvää äidinkielestään, joka on puhuttu kieli. Viitotun puheen pohjana on sopivan viittomavastineen löytäminen puhutun kielen sanalle. Ihminen esimerkiksi ”käy” kaupassa eri tavalla kuin kello ”käy”. (Härmä & Pelkonen 1992, johdanto.)

Viitotun puheen tärkein osa on selkeä huulion käyttö. On myös tärkeää, että sanat artikuloidaan loppuun asti. (Lauren 2006, 216.) Viitottu puhe on tarkempaa kuin tukiviittominen, ja siinä käytetään kieliopillisiä muotoja, kuten aikamuotoja. (Papunet 2017. Tietoa puhevammaisuudesta. Puhetta korvaava kommunikointi. Muu viittomakommunikaatio.)

2.3 Tukiviittomat

Tukiviittomat ovat viittomakielen viittomia, jotka täydentävät ja tukevat kommunikaatiota. Tukiviittomia käytettäessä lauseista viitotaan vain tärkeimmät sanat. (Papunet 2017. Tietoa puhevammaisuudesta. Puhetta korvaava kommunikointi. Tukiviittomat kommunikoinnissa.) Viitottavaksi valitaan ne sanat, joihin vastaanottajan halutaan kiinnittävän huomiota, jolloin viitotun sanan merkitys korostuu (Vatanen & Rantala 2006, 12). Kortesmaan (1993) mukaan viitottavien osuuksien määrä kasvaa lapsen kasvaessa ja kehittyessä. Viittomat tuotetaan suomen kielen mukaisessa sanajärjestyksessä yhtä aikaa puheen kanssa. Viittominen muuttaa puheen havainnollisemmaksi ja samalla hidastaa puhujan puhenopecta. Puhenopectus hidastuu, sillä puhuja joutuu palauttamaan mieleensä asiaan liittyvät viittomat. Puhujan ilmaisu muuttuu selkeämmäksi ja ymmärrettävämmäksi, kun kommunikaation kannalta epäolennaiset sanat jäävät pois. (Tolvanen 2009, 110.)

Viitotun puheen ja tukiviittomisen välillä on myös viittomakommunikaation muoto, jossa viitotaan sanoja tukiviittomia laajemmin, mutta ei yhtä laajasti kuin viitotussa puheessa (Kuvio 1, Viittomakommunikaatio kommunikointimenetelmänä). Rajanveto eri viittomakommunikaatiomenetelmien välille voikin olla vaikeaa, sillä viittomakielen elementtejä, kuten ilmeitä, voidaan käyttää myös viitotussa puheessa ja tukiviittomissa. (Vatanen & Rantala 2006, 12.)

KUVIO 1: Viittomakommunikaatio kommunikointimenetelmänä (Vatanen & Rantala 2006, 13).

2.4 Viittomakommunikaatio ja sen käyttäjät

Puhetta tukevalla ja korvaavalla kommunikoinnilla tarkoitetaan kommunikointikeinoja, joilla tuetaan, täydennetään tai korvataan puhetta. Viittomien käyttö kommunikoinnissa on yksi tavallisimpia puhetta tukevia ja korvaavia keinoja kuvien käytön ohella. (Vernerinet 2018. Arki ja palvelut. Kommunikointi.) Viittomakommunikaatiota käyttävällä ihmisellä on tärkeää olla riittävästi viittomataitoisia lähi-ihmisiä. Jos viittomataitoisia lähi-ihmisiä ei ole riittävästi, on mahdollista, ettei viittomakommunikaatiota käyttävä henkilö tule lähipiirissään ymmärretyksi. Työnantajan tulisi huolehtia, että henkilöstö osaa riittävästi viittomia, kun yhteisössä on viittomakommunikaatiota tarvitseva henkilö. (Papunet 2018. Tietoa puhevammaisuudesta. Oppaat. Viittomat kommunikoinnissa.)

Viittominen vahvistaa puheen ja kielen kehitystä. Jos puhe ei kehity odotetulla tavalla, lapsi voi ilmaista itseään viittomia käyttämällä ja viittomista voi jäädä

myös pysyvä kommunikointikeino. Viittomien käyttö on pienelle lapselle puheäänteiden erotteluun ja tuottamiseen verrattuna motorisesti helpompaa ja siksi lapset oppivat viittomia usein sanoja nopeammin. (Papunet 2018. Tietoa puhevammaisuudesta. Oppaat. Viittomat kommunikoinnissa.) Korttesmaan (1993) mukaan viittomia voidaan myös motorisesti helpottaa. On tärkeää, että lapsen lähiympäristö on perehtynyt lapsen yksilölliseen tapaan viittoja, kun käytetään motorisesti helpotettuja viittomia. (Tolvanen 2009, 110.)

Kehitysvammaisuuteen liittyy usein eriasteisia ongelmia puheen tuotossa, puheen ymmärtämisessä tai vuorovaikutustaidoissa. Puheen tuottamisen ongelmat voivat näkyä niin, että henkilön puhe on epäselvää tai hänen on vaikea löytää sopivia sanoja keskustelutilanteessa. Osalla kehitysvammaisista ihmisistä puhe jää kehittymättä kokonaan tai he puhuvat vain vähän. (Vernerinet 2018. Arki ja palvelut. Kommunikointi.)

3 VIITTOMIEN OPISKELU

Viittomakieltä ja viittomia voi opiskella monin eri tavoin. Kansalais- ja työväenopistot sekä viittomakielialan palveluntuottajat järjestävät viittomakielen alkeiskursseja ja tukiviittomaopetusta. Internetistä löytyy paljon materiaalia itseopiskelun tueksi ja ohjausta viittomakommunikaatioon voi saada myös kommunikaatio-ohjauksena ja -opetuksena.

3.1 Kommunikaatio-ohjaus ja -opetus

Kommunikaatio-ohjauksella ja -opetuksella tarkoitetaan puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiomenetelmien ohjausta tai viittomakielen opetusta. Kommunikaatio-ohjauksena ja -opetuksena on mahdollista saada myös viittomakielen opetusta tai ohjausta viittomakommunikaatioon. Se voi olla esimerkiksi tukiviittomien, viitotun puheen, vinkkipuheen tai sormiaakkosviestinnän opetusta ja ohjausta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2015. Vammaispalvelujen käsikirja. Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus). Viittomien lisäksi kommunikoinnin tukena voidaan käyttää kuva- ja symbolijärjestelmiä (Kantti. Perustietoa viittomakommunikaatiosta).

Jos henkilöllä on vammasta tai sairaudesta johtuvaa puheen tuottamisen tai ymmärtämisen vaikeutta, kommunikaatio-ohjauksesta voi olla apua. Kommunikaatio-ohjauksen avulla puhevammaisille henkilöille voidaan luoda tasapuolinen mahdollisuus ihmisten välisiin kommunikaatiotilanteisiin, sillä puhevammaisen henkilön on tärkeää tulla myös itse ymmärretyksi. (Puhetulkki Oy. Kommunikaatio-ohjaus.) Kommunikaatio-ohjaus on harkinnanvarainen, määrärahasidonnainen palvelu, jota järjestetään vammaispalvelulain perusteella (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2015. Vammaispalvelujen käsikirja. Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus). Sitä voidaan myöntää kaikenikäisille ja se on puhevammaiselle henkilölle ja hänen lähipiirilleen maksutonta (Kommunikointipalvelut Kuuluville Oy. Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus).

Kommunikaatio-ohjauksen ja -opetuksen tavoite on, että kuurolla, kuulovammaisella, kuulonäkövammaisella tai puhevammaisella henkilöllä on yhteinen kommunikaatiokeino lähipiirinsä kanssa. Lähipiiriin kuuluvat kaikki, joiden kanssa vammaisen henkilö kommunikoi arjessaan. Kommunikaatio-ohjaukseen ja -opetukseen voivat osallistua vammaisen henkilön lisäksi esimerkiksi perheenjäsenet, henkilökohtainen avustaja tai päivähoidon, asumisyksikön tai toimintakeskuksen henkilökunta. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015. Vammaispalvelujen käsikirja. Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus.)

Kommunikaatio-ohjauksen ja -opetuksen aikana ohjaaja tutustuu puhevammaiseen asiakkaaseen, hänen kommunikointitapaansa ja elinympäristöönsä. Kommunikaatio-ohjaaja kannustaa ja rohkaisee asiakasta erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin ottaen huomioon hänen vahvuutensa. Näissä tilanteissa voidaan käyttää myös erilaisia apuvälineitä. (Puhetulkkit JuTuksi oy. Kommunikaatio-ohjaus.) Apuvälineiden käyttöönoton ohjaukseen otetaan mukaan aina asiakkaan lähipiiriin kuuluva henkilö (Papunet 2017. Tietoa puhevammaisuudesta. Palvelut ja tukitoimet. Kommunikaatio-ohjaus). Kommunikaatio-ohjaaja voi olla muun muassa puhevammaisten tulkki, viittomakielen opettaja, puheterapeutti tai viittomakielen tulkki (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015. Vammaispalvelujen käsikirja. Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus).

3.2 Kurssit ja itseopiskelu

Viittomakommunikaatiota voi opiskella myös kursseilla. Viittomakielen alkeiskursseja ja tukiviittomakursseja järjestetään esimerkiksi työnväenopistoissa ja oppilaitoksissa. Lisäksi monet tulkkausalan yritykset järjestävät kaikille avoimia tukiviittomakursseja ja toteuttavat viittomaopetusta myös työpaikoilla. Lisäksi kommunikaatio-opetusta järjestetään etäopetuksena. Tällöin ei ole paikkaan sidottua, missä opiskelija ja opettaja ovat, vaan opetus voidaan järjestää etäyhteyden avulla. Lisäksi kommunikaatio-opetusta saa ryhmäopetuksena, jossa samassa tilanteessa elävät voivat saada vertaistukea toisiltaan. (Sivupersoonat 2017. Opetus ja koulutus.)

Viittomien ja viittomakommunikaation opetus voi myös kuulua esimerkiksi sosi-aali-, terveys- tai kasvatusalan koulutukseen. Päivi Granö (2015) on tutkinut viittomakielen ja tukiviittomien opetusta varhaiserityisopettajien, puheterapeutti-en, sosionomien ja lähihoitajien koulutuksissa. Hän on havainnut, että opetuk-sen määrä ja tavoitteet vaihtelevat paljon koulutusohjelman ja oppilaitoksen mukaan. Opiskelijoille tarjottava opetus oli pääsääntöisesti tukiviittomien ope-tusta.

Viittomia voi opetella ja kerrata itse myös Youtube- ja Instagram-videoiden avul-la. Youtubesta löytyy useita opetusvideoita yksittäisten viittomien ja peruslau-seiden opiskelua varten sekä muun muassa Pohjois-Karjalan ammattiopiston tuottama video, jossa opetetaan perusviittomia lähihoitajille. Myös opinnäytetöi-den tekijät ovat alkaneet hyödyntää sosiaalista mediaa. Instagramista löytyy kahden Diakonia-ammattikorkeakoulussa vuonna 2018 valmistuneen opinnäy-tetyön viittomamateriaalia.

4 KYSELY VIITTOMAKOMMUNIKAATIO-OPETUKSEN TARPEESTA

Selvitimme viittomakommunikaatio-opetuksen tarvetta verkkokyselyn avulla. Kysely jaettiin Turkuun ja Turun lähikuntiin. Laadimme kyselyn kysymykset niiden teemojen pohjalta, jotka kiinnostivat opinnäytetyön tilaajaa.

4.1 Kvantitatiivinen tutkimus

Kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa käytetään mittausmenetelmiä, joilla voi kerätä numeerisia tutkimusaineistoja (Vilpas. Ohjeita kvantitatiiviseen tutkimukseen. Osa 1. 1. Kvantitatiivinen tutkimus). Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tiedot kerätään yleisimmin kyselyllä (Kananen 2014, 49). Kyselylomakkeen avulla kerätyssä aineistossa käytetään pääasiassa strukturoituja eli suljettuja kysymyksiä. Määrällisessä tutkimuksessa saatua aineistoa analysoidaan tilastollisten analyysimenetelmien avulla. (Vilpas. Ohjeita kvantitatiiviseen tutkimukseen. Osa 1. 1. Kvantitatiivinen tutkimus.) Halusimme saada määrällistä ja vertailukelpoista tietoa siitä, millainen viittomakommunikaatio-opetuksen tarve on. Kyselymme kysymykset olivat pääosin strukturoituja kysymyksiä. Päädyimme käyttämään suljettuja kysymyksiä, koska halusimme saada määrällisiä vastauksia. Analysoimme suljettujen kysymysten tulokset käyttäen suoraa jakaumaa ja ristiintaulukointia. Kolmen avoimen kysymyksen vastaukset analysoimme teemoittelemalla.

Verkkokyselyllä on sekä hyviä että huonoja puolia. Hyvää on se, että kysely voi tavoittaa suuren joukon ihmisiä melko helposti, verkkokyselyyn vastaaminen voi tapahtua vastaajalle sopivana ajankohtana ja haastattelijan vaikutus kyselyn tuloksiin poistuu kokonaan. Verkkokysely on anonyymi ja sen kustannukset ovat pienet. Kyselyn huonona puolena voidaan pitää yleisesti verkkokyselyissä olevaa alhaista vastausprosenttia. (Kananen 2014, 42.) Toteutimme kyselymme verkkokyselynä, koska se on nykyaikainen ja monelle tuttu kyselyyn osallistumistapa. Valitsimme kyselyn toteuttamistavaksi verkkokyselyn, koska sen laati-

misesta ja jakelusta ei tule kuluja. Mielestämme oli tärkeää, että vastaajat voivat vastata kyselyyn juuri silloin, kun se heille sopii.

4.2 Kyselyn kohderyhmä ja jakelualue

Kyselymme kohdistui ammattihenkilöihin, jotka mahdollisesti työssään hyötyisivät viittomakommunikaatio-osaamisesta. Kysely toimitettiin kunnallisessa ja yksityisessä päivähoitossa, työ- ja toimintakeskuksissa sekä kehitysvammaisten asumisyksiköissä työskenteleville henkilöille. Kyselyn kohderyhmän määritteli työn tilaaja. Kyselyn tarkoituksena oli tavoittaa ne työntekijät, jotka työssään kohtaavat tai voivat kohdata viittomakommunikaatiota käyttäviä henkilöitä. Tästä syystä kysely kohdennettiin nimenomaan yksiköiden työntekijöille.

Opinnäytetyömme tilaajalla on kokemus kahdenkymmenen vuoden takaa. Silloin yritys, jossa tilaajamme oli töissä, joutui rajaamaan tarjottavan viittomakommunikaatio-opetuksen määrää, kun heillä ei ollut tarpeeksi opettajia opetuksen tarpeeseen nähden. Silloin tieto viittomakommunikaatiosta ja mahdollisesta opetuksesta kulki yksiköstä yksikköön. Nämä yksiköt olivat juuri kyselymme kohderyhmää eli päivähoiton, asumisyksiköiden ja toimintakeskusten henkilökuntaa. Tilaajaamme kiinnosti, onko tilanne alueella muuttunut hänen kokemastaan ja tietävätkö työntekijät nyt, mistä opetusta on mahdollista saada.

Kysely kohdistettiin yksiköiden työntekijöille, sillä tilaajaamme kiinnosti työntekijöiden kokemus viittomakommunikaatio-opetuksen tarpeesta. Asiakkaan oikeutta käyttää omaa kommunikointikeinoaan korostetaan koko ajan enemmän ja opinnäytetyön tilaajaa kiinnosti, löytyykö yksiköiden henkilökunnalta osaamista käyttää viittomakommunikaation keinoja asiakkaidensa kanssa.

Kysely jaettiin laajalle alueelle (Kuva 1). Se toimitettiin Kaarinan, Liedon, Maskun, Mynämäen, Naantalın, Nousiaisten, Paimion, Paraisten, Raision, Ruskon, Sauvon ja Turun alueelle yksiköihin, joiden toimintakieli on suomi. Kyselyn jakelualue rajautui opinnäytetyömme tilaajan pääsääntöisen toimialueen mukaan.

KUVA 1: Kyselyn jakelualue (Varsinais-Suomen Liitto. Tietopankki. Kartat).

4.3 Kyselyn toteuttaminen

Linkkiä kyselyyn jaettiin sähköpostitse sekä suoraan yksiköihin että yhteystenkilöiden kautta. Monessa kunnassa esimerkiksi päiväkodin johtaja tai asumisyksikön esimies jakoi kyselyn eteenpäin henkilöstölleen. Etsimme yksiköiden yhteystietoja mahdollisimman laajasti, jotta kyselymme tavoittaisi mahdollisimman monet kohderyhmään kuuluvat.

Kysely oli auki hieman yli kaksi viikkoa, 7.–22.4.2018. Saimme kyselyymme vastauksia kaikista kunnista, mutta kahdesta kunnasta vastauksia tuli alle viisi kappaletta. Eniten vastauksia saimme Turusta ja päivähoidossa työskenteleviltä. Tämä oli odotettavissa, sillä Turku on kyselyalueemme suurin kunta ja kyselymme jakelualueella on päivähoidon yksiköjä määrällisesti muuta kyselymme kohderyhmää enemmän.

Emme hakeneet kyselyllemme tutkimuslupaa ennen kyselyn julkistamista. Tulokitsimme opinnäytetyömme ohjaajan kanssa, että tutkimuslupaa ei tarvita, sillä vastaajien odotettiin vastaavan kyselyyn omien ajatuksiensa ja kokemustensa pohjalta emmekä kysyneet vastaajien tarkkaa työyksikköä tai mitään tietoja vastaajan asiakkaista. Vastaajien ei odotettu vastaavan kyselyyn työnantajansa edustajina. Yksi jakelualueen kunta halusi tutkimusluvan ennen kyselyn jakamista päivähoitoyksiköihinsä. Haimme tutkimuslupaa ja se myönnettiin, mutta päätös asiasta tuli kyselyn jo sulkeuduttua. Ainakin yhden kunnan varhaiskasvatuksessa työskentelevät työntekijät eivät siis milloinkaan saaneet kyselyämme.

Kyselymme toteutettiin verkkokyselynä Webropol-kyselytyökalulla ja se testattiin 15 koevastaajalla ennen kyselyn lähettämistä. Koevastaajiin kuului sekä kohderyhmäämme kuuluvia, että kohderyhmän ulkopuolisia vastaajia. Koevastaajat eivät olleet kyselymme julkaisuhetkellä töissä kyselyn jakelualueella eivätkä vastanneet varsinaiseen kyselyymme. Pyysimme koevastaajia ottamaan aikaa, kauanko kyselyyn vastaaminen vei ja antamaan palautetta kysymysten selkeydestä ja kieliasusta. Muokkasimme kysymyksissä käyttämäämme termistöä yhtenäisemmäksi saamamme palautteen perusteella. Yhdellä verkkokyselyn kysymyssivulla oli useampi kysymys. Kaikissa saman sivun kysymyksissä käytettiin samaa termiä.

Opinnäytetyömme tilaajaa kiinnosti viittomakommunikaatio-opetuksen tarpeen määrä ja se, millaisia asioita opetuksessa pitäisi huomioida. Näiden teemojen pohjalta laadimme kyselyn kysymykset. Rajasimme kyselyn koskemaan enimmäkseen viittomakommunikaatio-opetuksen tarvetta. Rajaus tehtiin, jotta tehtä-

vä kysely pysyisi pituudeltaan ja kysymysmäärältään vastaajaystävällisenä. Rajaukseen vaikutti myös opinnäytetyöhön käytettävissä olevien resurssien määrä.

Kyselyn mukana lähetettiin saatekirje (Liite 1). Sama teksti oli myös kyselyn alussa, jotta saatteemme varmasti tavoitti jokaisen vastaajan. Saatekirjeessä kerroimme kyselystä ja siitä, mihin kyselyn tuloksia käytetään. Saatekirjeessä kerrottiin myös kyselyn aukioloaika ja kyselyn tekijöiden yhteystiedot, jotta kyselyyn vastaajalla oli mahdollisuus olla meihin yhteydessä.

Kiinnitimme kyselyn kysymysten kieliasuun erityistä huomiota, jotta kaikki vastaajat ymmärtäisivät kysymyksemme mahdollisimman samalla tavalla ja saisimme keskenään vertailukelpoisia vastauksia. Kysely (Liite 2) rakennettiin niin, että samaan asiaan liittyvät kysymykset kysyttiin peräkkäin ja kysely muodosti vastaajan kannalta selkeän ja mielekkään kokonaisuuden. Taustatiedot kysyttiin kyselyn alussa (kysymykset 1–5). Kysyimme taustatietoja, jotta voimme vertailla taustatekijöiden vaikutusta vastauksiin. Taustatietoina kysyimme vastaajan sukupuolta, ikää, työskentelypaikkakuntaa ja sitä, minkälaisessa yksikössä vastaaja työskentelee. Seuraavat kysymykset liittyivät viittomakommunikaation tarpeeseen sekä vastaajien kokemukseen omista taidoistaan. Niiltä vastaajilta, jotka halusivat saada lisää viittomakommunikaatio-opetusta, kysyttiin opetukseen ja sen järjestelyihin liittyviä kysymyksiä.

Kyselyn lopuksi kysyimme, haluaako vastaaja sanoa vielä jotain muuta. Kysymys oli avoin kysymys, johon ei ollut pakko vastata. Kyselyyn vastanneiden kesken arvottiin kaksi 90 minuutin pituista viittomaopetuskertaa. Opetukseen sai osallistua voittajan lisäksi enintään yhdeksän henkilöä. Ennen kyselyn lähettämistä pyysimme vastaajaa jättämään sähköpostiosoitteensa, mikäli hän haluaa osallistua arvontaan. Jos arvontaan ei halunnut osallistua, ei yhteystietoja tarvinnut jättää ollenkaan. Arvonta on suoritettu kyselyn sulkeutumisen jälkeen ja voittajalle on ilmoitettu voitosta sähköpostitse.

Halusimme tietää, käyttävätkö vastaajat työssään viittomakommunikaatiota ja ovatko he saaneet viittomakommunikaatio-opetusta aiemmin. Eniten meitä kiinnosti vastaajien kokemus siitä, tarvitsisivatko he viittomakommunikaatio-opetusta ja millaista sen täytyisi olla. Halusimme tietää, onko opetuksen ajankohdalla merkitystä ja onko esimerkiksi viikonloppuisin toteutettava opetus toivotumpaa kuin arki-iltoina toteutettava opetus. Halusimme myös tietää, tietävätkö vastaajamme, mistä opetuspalvelua on mahdollista saada.

Koska suurimpaan osaan kysymyksistä sai vastata valitsemalla vain yhden vaihtoehdon, valtaosassa kysymyksistämme oli viimeisenä vastausvaihtoehtona ”Muu, mikä?”. Vastaamalla ”Muu, mikä?” oli mahdollisuus jättää avoin vastaus muutoin suljettuun kysymykseen. Halusimme antaa vastaajille mahdollisuuden kommentoida kyselymme aihetta myös antamiemme vaihtoehtojen ulkopuolelta, vaikka suurin osa kysymyksistämme oli suljettuja kysymyksiä. Ratkaisu osoitautui hyväksi, sillä saimme näiden vastauksien kautta enemmän tietoa kuin olisimme saaneet vain täysin suljettujen kysymysten kautta.

4.4 Kyselyn tulosten analysointi

Suoralla jakaumalla tarkoitetaan tulosta, jossa tarkastellaan yhden kysymyksen vastausten jakautumista annettujen vaihtoehtojen välille. Jakauma voi olla n-jakauma, jossa tulokset kerrotaan kappalemäärittäin. Jakauma voi olla myös prosenttijakauma, jossa kuvataan kunkin vastausvaihtoehdon saama prosentuaalinen osuus kaikista vastauksista. (Kananen 2010, 104.) Kaikki kyselymme suljetut kysymykset kuvataan prosenttijakaumana ja ne on analysoitu Webropol-ohjelman analysointityökaluja käyttäen.

Ristiintaulukoinnissa tarkastellaan samaan aikaan kahta kysymystä. Tulkintoja vastauksista voi tehdä joko eroja tai säännönmukaisuuksia etsien. (Kananen 2010, 106–107.) Olemme käyttäneet Webropol-ohjelman ristiintaulukointiominaisuuksia tarkastellessamme vastaajan iän ja työskentelypaikkakunnan vaikutusta vastauksiin. Etsimme eroja eri ikäryhmien vastaajien välillä sekä tutkimme, vaikuttaako työskentelypaikkakunta vastauksiin. Koska Turku on kyselyn jake-

lualueen selkeästi suurin kunta, vertasimme Turussa työskentelevien vastauksia muissa kunnissa työskentelevien vastauksiin.

Kvantitatiiviseen tutkimukseen voi liittyä myös laadullisia osia. Niitä voivat olla esimerkiksi kvantitatiivisessa tutkimuksessa olevat avoimet kysymykset. (Kananen 2008, 29.) Kyselyssämme oli kolme avointa kysymystä, jotka on analysoitu teemoittelemalla vastaukset ja laskemalla kunkin teeman saamat vastausmäärät. Teemat ovat nousseet vastauksista, sillä suuri osa vastaajista vastasi hyvin yhtenäisesti.

5 KYSELYN TULOKSET

Kyselyn tulokset on esitelty niin, että kyselyyn vastanneiden henkilöiden anonymiteetti säilyy eikä tuloksista voi havaita esimerkiksi yksittäisen pienen kunnan vastauksia. Opinnäytetyön valmistuttua kaikki vastausaineistot hävitetään eikä aineistoa missään muodossa luovuteta työn tilaajalle.

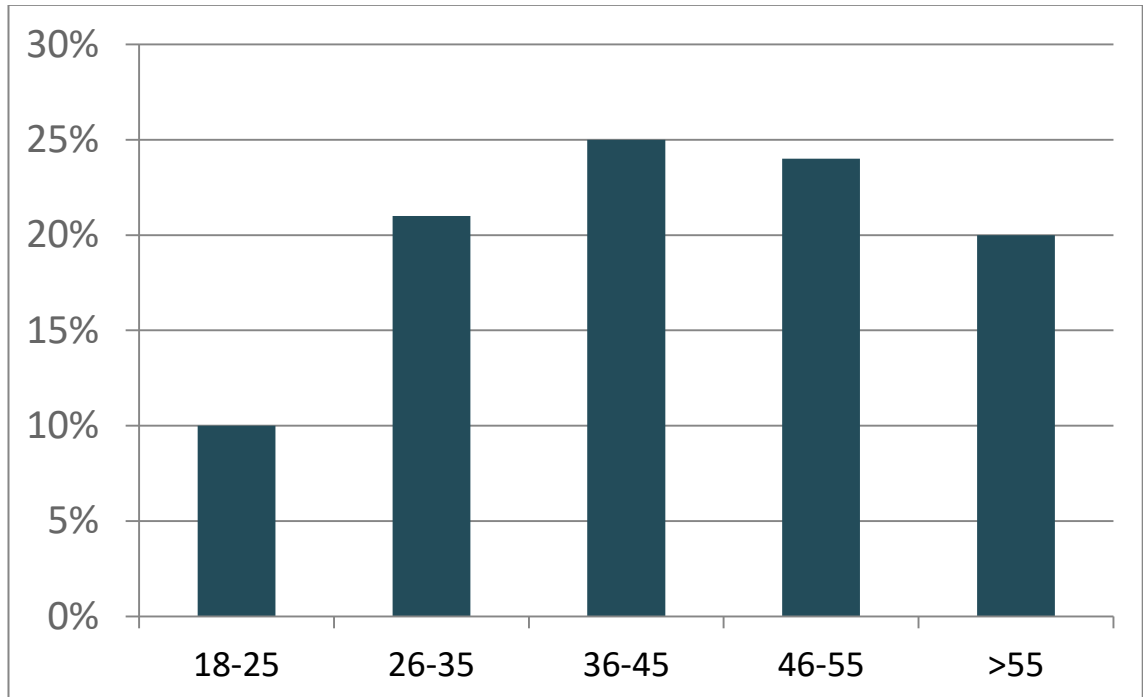
5.1 Vastaajat

Kyselyymme vastasi 254 henkilöä. Kaikkiin kysymyksiin ei ollut pakko vastata ja osa kyselyn kysymyksistä kysyttiin vain niiltä vastaajilta, jotka olivat kiinnostuneet viittomakommunikaatio-opetuksesta. Kyselyn jakelutavan ja kohderyhmän laajuuden vuoksi emme osaa arvioida, moniko sai kyselymme.

Vastaajista 96 % oli naisia ja 4 % miehiä. Saimme vastauksia kaikista kunnista, joihin lähetimme kyselyn. Vastausmäärät kuitenkin vaihtelivat kuntatasolla paljon, ja kahdesta kunnasta saimme alle viisi vastausta. Vastaajista 55 % kertoi työskentelykunnakseen Turun.

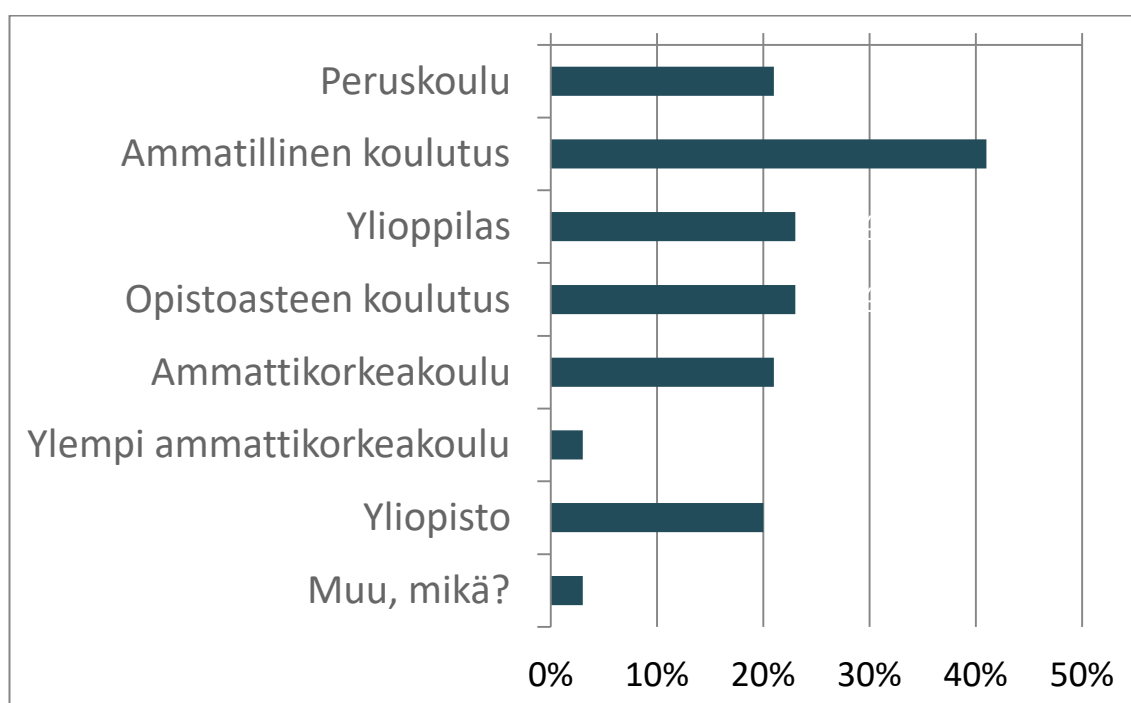
Saimme vastauksia kaikista ikäryhmistä (Kuvio 2). 18–25-vuotiaita oli 10 %, 26–35-vuotiaita 21 % ja 36–45-vuotiaita 25 % vastaajista. 24 % vastaajista oli 46–55-vuotiaita ja yli 55-vuotiaita kertoi olevansa 20 %. Kysymykseen vastasi 253 vastaajaa. Vastaajien ikä vaikutti vastauksiin, kun kysyttiin, tarvitsevatko ja käyttävätkö vastaajat viittomia työssään. Ikä vaikutti myös siihen, kokevatko vastaajat osaavansa riittävästi viittomia ja haluavatko he viittomakommunikaatio-opetusta.

Vertasimme myös työskentelykunnan vaikutusta vastauksiin. Turkulaisten työntekijöiden vastaukset erosivat muiden kuntien vastauksista, kun kysyttiin, olivatko vastaajat saaneet viittomakommunikaatio-opetusta. Muissa vastauksissa eroja ei ilmennyt.

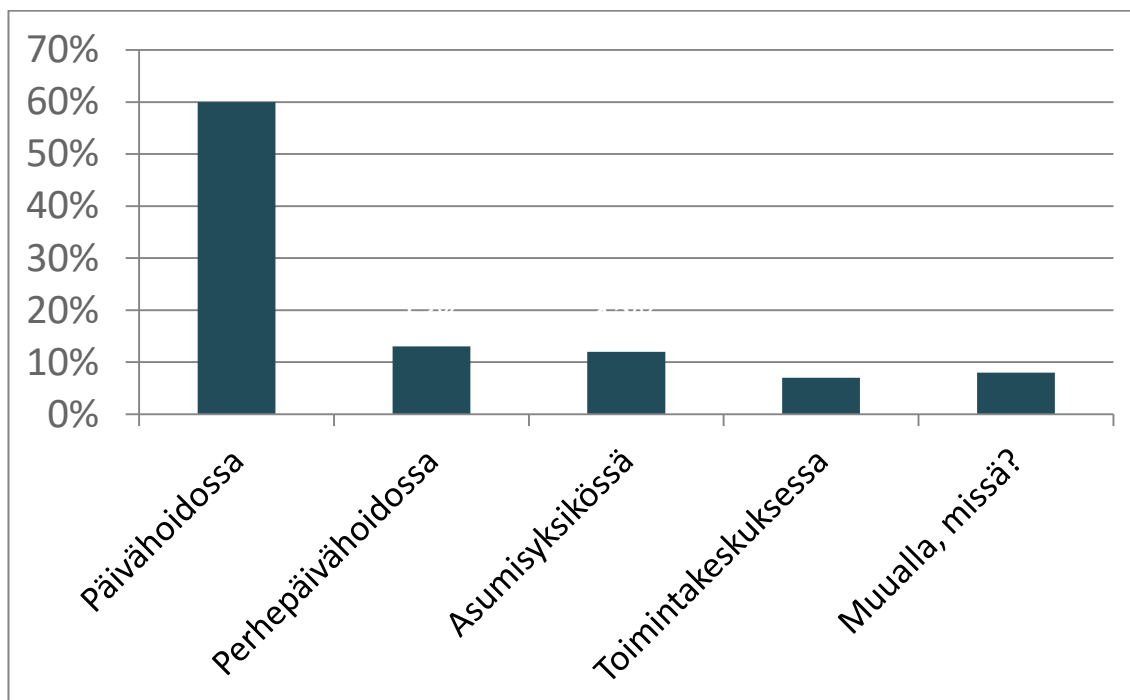
KUVIO 2: Vastaajien ikäjakauma

Vastaajien koulutustaustasta kysyttäessä vastaajilla oli mahdollisuus valita useita vastausvaihtoehtoja (Kuvio 3). Kaikki kyselyyn osallistuneet vastasivat tähän kysymykseen ja yhteensä vastauksia tuli 394. 21 % vastaajista oli käynyt peruskoulun. 41 % vastanneista on suorittanut ammatillisen koulutuksen ja 23 % ylioppilastutkinnon. Opistoasteen koulutuksen on saanut 23 % vastaajista ja ammattikorkeakoulututkinnon on suorittanut 21 %. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon on suorittanut 3 % vastaajista ja yliopistotutkinnon 20 %. Vaihtoehdon "Muu, mikä?" valitsi 3 %. Lisätiedoissa vastaajat kertoivat koulutuksensa olevan muun muassa ammattitutkinto, avoimen yliopiston opinnot ja alempi korkeakoulututkinto.

KUVIO 3: Vastaajien koulutus

Vastaajista 60 % työskenteli päivähoitossa, 13 % perhepäivähoitossa, 12 % asumisyksikössä ja 7 % toimintakeskuksessa (Kuvio 4). Todellisuudessa päivähoitossa työskentelevien osuus on vielä suurempi, sillä kohdan ”Muu, mikä?” valitsi 8 % vastaajista. Osa vastaajista oli tarkentanut työskentelevänsä esimerkiksi ryhmäperhepäivähoitossa tai päivätoiminnassa. Kysymykseen vastasi 250 vastaajaa.

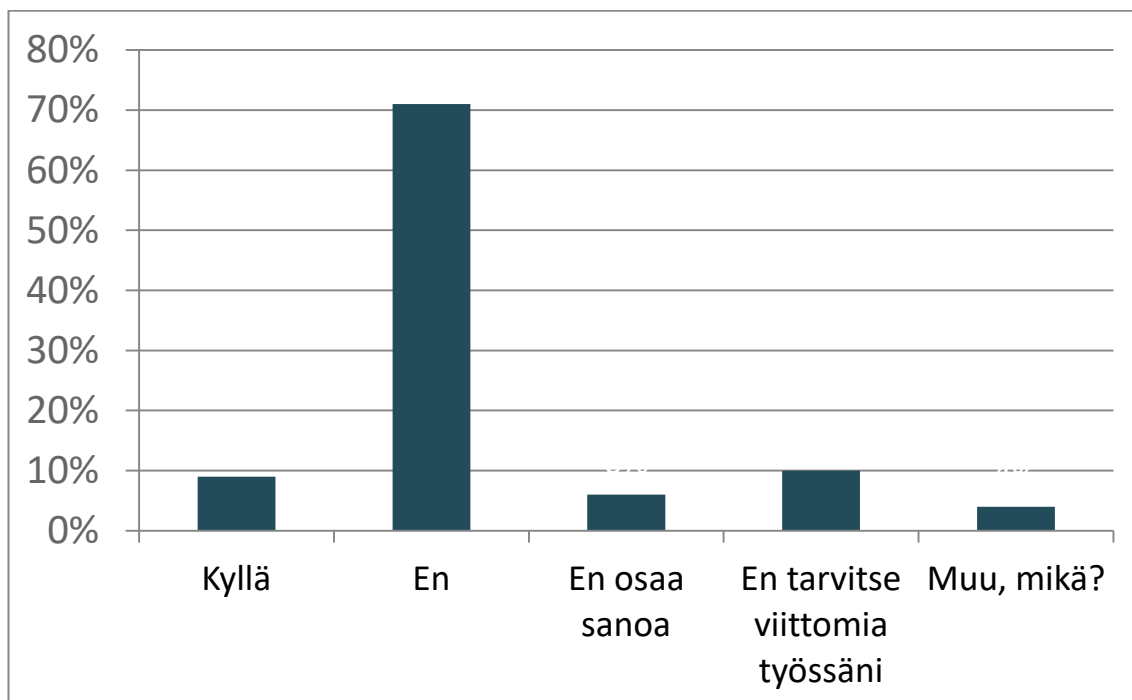
KUVIO 4: Vastaajien työpaikat

5.2 Viittomakommunikaatio-osaaminen ja -tarpeet

Kyselymme tuloksista selvisi, että 71 % ei omasta mielestään osaa viittomia riittävästi (Kuvio 5). Tarvetta viittomakommunikaatio-osaamiselle kuitenkin on, sillä 42 % vastaajista tarvitsee viittomakommunikaatiota työssään päivittäin tai usein.

Omasta mielestään riittävästi viittomia osasi 9 % vastanneista. 6 % ei osannut sanoa, osaako riittävästi viittomia ja 10 % ei tarvitse viittomia työssään. Vastausvaihtoehdon ”Muu, mikä?” valitsi 4 % vastaajista. Nämä vastaajat kertoivat

muun muassa, että oppisivat mielellään lisää viittomia ja että opettelevat uusia viittomia sitä mukaa, kun tarvetta uusille viittomille ilmenee. Usea vastaaja nosti esiin sen, että on aiemmin osannut viittomia tai käynyt viittomakommunikaatioon liittyviä kursseja, mutta viittomat ovat käytön puutteessa unohtuneet ja vaativat jatkuvaa mieleen palauttamista. Kaikki kyselyyn osallistuneet vastasivat tähän kysymykseen.

KUVIO 5: Vastaukset kysymykseen ”Osaatko omasta mielestäsi viittomia riittävästi?”

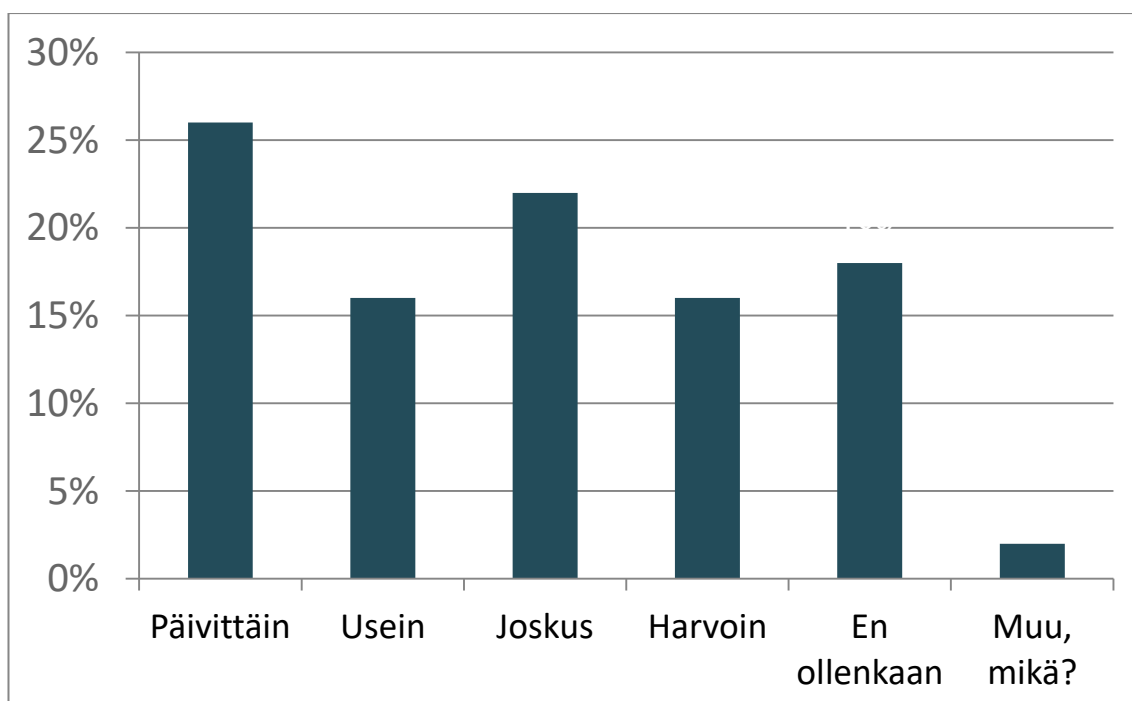
Kysymykseen ”Osaatko omasta mielestäsi viittomia riittävästi?” 10 % vastaajista vastasi, ettei tarvitse viittomia työssään. Kuitenkin kysymykseen ”Tarvitsetko työssäsi viittomia?” 18 % kertoi, ettei tarvitse viittomia työssään ollenkaan. Emme tiedä, mistä ero johtuu. Kysymyksessä ”Osaatko omasta mielestäsi viittomia riittävästi?” oli myös vastausvaihtoehto ”En osaa sanoa”, jonka vastasi 6 % vastaajista. On mahdollista, että erot liittyvät kysymyksenasettelullisiin seikkoihin.

Ikä vaikutti vastaajien kokemukseen viittomien osaamisesta (Kuvio 6). Eniten viittomia kokevat osaavansa 18–25-vuotiaat vastaajat. Vähiten viittomia kokevat osaavansa yli 55-vuotiaat vastaajat.

	Kyllä	En	En osaa sanoa	En tarvitse viittomia työssäni	Muu, mikä?
18–25-vuotiaat	27 %	61 %	4 %	0 %	8 %
26–35-vuotiaat	15 %	70 %	4 %	7 %	4 %
36–45-vuotiaat	8 %	73 %	6 %	10 %	3 %
46–55-vuotiaat	3 %	70 %	10 %	12 %	5 %
yli 55-vuotiaat	4 %	76%	2 %	16 %	2 %

Kuvio 6: Vastaukset kysymykseen ”Osaatko omasta mielestäsi viittomia riittävästi?” jaoteltuna ikäryhmittäin

Viittomien tarve työssä vaihtelee (Kuvio 7). Päivittäin tai usein viittomia työssään tarvitsee 42 % vastanneista. 22 % vastaajista tarvitsee viittomia joskus, 16 % harvoin ja 18 % ei ollenkaan. 2 % valitsi vaihtoehdon ”Muu, mikä?”. Vastauksen ”Muu, mikä?” avoimessa tekstikentässä yksi vastaaja kertoi tarvitsevansa viittomia, jos hoidossa on tukiviittomista tarvitseva lapsi. Toinen vastaaja kertoi pärjäävänsä elekielellä, vaikka tarvitsisi viittomia. Yksi vastaajista kertoi tarvitsevansa viittomia työssään, vaikka pärjää ilmankin. Kaikki kyselyyn osallistuneet vastasivat tähän kysymykseen.

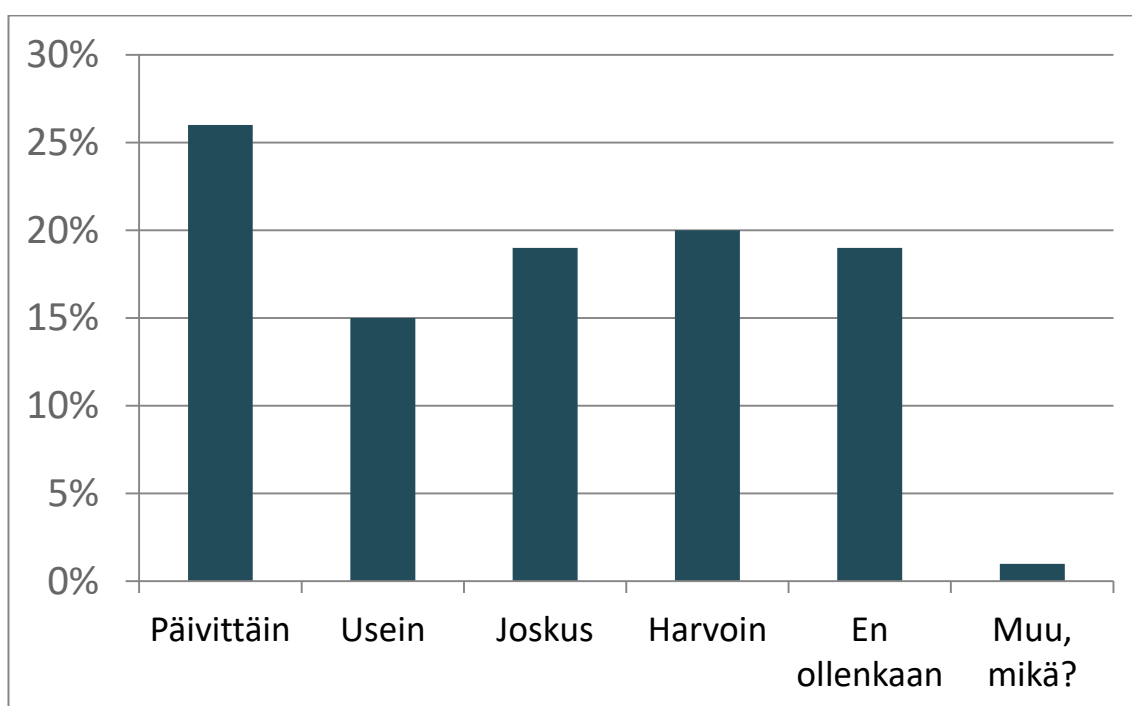
KUVIO 7: Vastaukset kysymykseen ”Tarvitsetko työssäsi viittomia?”

Vastaajien ikä vaikutti kokemukseen viittomien tarpeesta työssä (Kuvio 8). Eniten viittomia työssään tarvitsevat 26–35-vuotiaat vastaajat, joista 37 % tarvitsee viittomia päivittäin. 25 % yli 55-vuotiaista sanoo, ettei tarvitse viittomia ollenkaan.

	Päivittäin	Usein	Joskus	Harvoin	En ollenkaan	Muu, mikä?
18–25-vuotiaat	27 %	15 %	23 %	15 %	8 %	12 %
26–35-vuotiaat	37 %	22 %	17 %	13 %	9 %	2 %
36–45-vuotiaat	22 %	13 %	23 %	19 %	23%	0%
46–55-vuotiaat	31 %	20 %	17 %	12 %	18 %	2 %
yli 55-vuotiaat	12 %	10 %	31 %	20 %	25 %	2 %

Kuvio 8: Vastaukset kysymykseen ”Tarvitsetko työssäsi viittomia?” jaoteltuna ikäryhmittäin

26 % vastaajista kertoi käyttävänsä viittomia päivittäin ja 15 % usein (Kuvio 9). Joskus viittomia käyttää 19 %, harvoin 20 % ja ei ollenkaan 19 % vastanneista. 1 % valitsi vaihtoehdon ”Muu, mikä?”. Vastauksen ”Muu, mikä?” avoimessa tekstikentässä vastaajat kertoivat käyttävänsä elekieltä, vaikka eivät osaa ”virallisia viittomia”. Tekstikentässä mainittiin myös, että vastaaja ei käytä työssään viittomia, koska ei osaa. Kaikki kyselyyn osallistuneet vastasivat tähän kysymykseen.

KUVIO 9: Vastaukset kysymykseen ”Käytätkö työssäsi viittomia?”

Vastaajien ikä vaikutti siihen, kuinka paljon he käyttävät viittomia työssään (Kuvio 10). Eniten viittomia työssään käyttävät 26–35-vuotiaat, joista 37 % käyttää viittomia päivittäin. Yli 55-vuotiaista 29 % vastasi, ettei käytä viittomia ollenkaan.

	Päivittäin	Usein	Joskus	Harvoin	En ollenkaan	Muu, mikä?
18–25-vuotiaat	35 %	11 %	27 %	15 %	8 %	4 %
26–35-vuotiaat	37 %	20 %	15 %	17 %	9 %	2 %
36–45-vuotiaat	26 %	13 %	14 %	23 %	24 %	0 %
46–55-vuotiaat	27 %	23 %	20 %	12 %	18 %	0 %
yli 55-vuotiaat	10 %	6 %	24 %	31 %	29 %	0 %

Kuvio 10: Vastaukset kysymykseen ”Käytätkö työssäsi viittomia?” jaoteltuna ikäryhmittäin

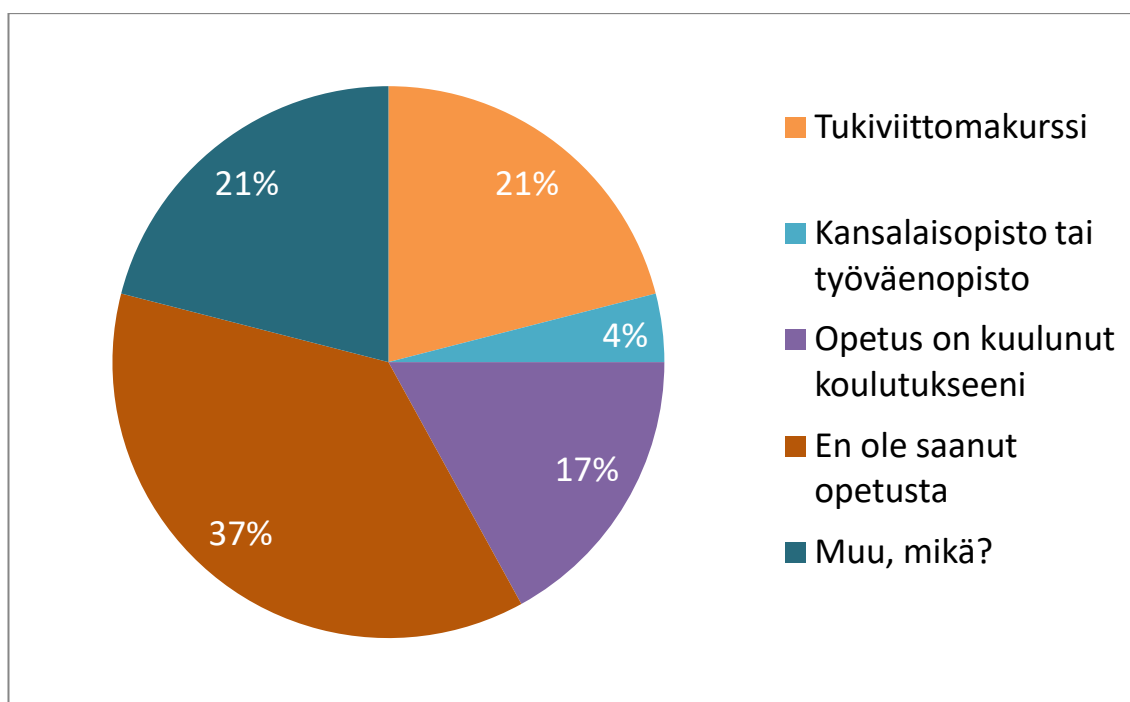
5.3 Viittomakommunikaatio-opetus

Päivittäin tai usein viittomia tarvitsee 42 % vastaajista ja 51 % kaikista vastaajista on saanut viittomakommunikaatio-opetusta. Turkulaisten työntekijöiden vastaukset erosivat muiden kuntien vastauksista. Turussa viittomakommunikaatio-opetusta on saanut 42 % vastanneista, kun ympäristökunnissa opetusta on saanut 62 % vastanneista.

Kysyttäessä, missä vastaajat olivat saaneet viittomakommunikaatio-opetusta, selvisi, että kansalaisopistossa tai työväenopistossa opetusta on saanut 4 % ja 17 % on saanut viittomakommunikaatio-opetusta osana koulutustaan (Kuvio 11). Tukiviittomakurssille on osallistunut 21 % vastaajista. 21 % valitsi vastausvaihtoehdon ”Muu, mikä?”.

Vastauksen ”Muu, mikä?” avoimeen tekstikenttään kirjoitetuissa vastauksissa korostui työyhteisön ja kollegoiden merkitys, sillä merkittävä osa vastaajista kertoi oppineensa viittomia kursseilla olleilta kollegoiltaan ja työtiimiltään. Yhdessä vastauksessa nostettiin esiin yksikön viikkopalaverit, joiden yhteydessä voi oppia viittomia toisilta. Usea vastaaja oli oppinut viittomia työpaikallaan, kun lastentarhanopettaja, erityislastentarhanopettaja, erityisopettaja, puheterapeutti tai tulkki oli käynyt opettamassa.

Eryityisesti turkulaiset vastaajat korostivat työpaikalla tapahtuvaa oppimista kysymyksen ”Missä olet saanut viittomakommunikaatio-opetusta?” vastausvaihtoehdossa ”Muu, mikä?”. Osa vastaajista mainitsi myös taitojensa lähteeksi viittomakieliset tai viittomia muutoin käyttävät sukulaiset. Muuten viittomia on opiskeltu netistä itseopiskellen, ala-asteen valinnaisaineena tai aiempien tutkintojen yhteydessä, joista erikseen mainittiin viittomakielen tulkki, viittomakielen ohjaaja ja puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto. 37 % vastasi, ettei ole saanut opetusta ollenkaan. Tähän kysymykseen vastasi 247 vastaajaa.

KUVIO 11: Vastaukset kysymykseen ”Missä olet saanut viittomakommunikaatio-opetusta?”

Vastaajista 51 % haluaisi viittomakommunikaatio-opetusta ja tarvitsee viittomakommunikaatiota työssään (Kuvio 12). 19 % vastaajista on kiinnostunut oppimaan viittomakommunikaatiota, mutta ei tarvitse sitä työssään. Vastausvaihtoehdon ”En, en tarvitse viittomakommunikaatiota työssäni” valitsi 11 % vastaajista ja 10 % ei osaa sanoa, haluaako opetusta.

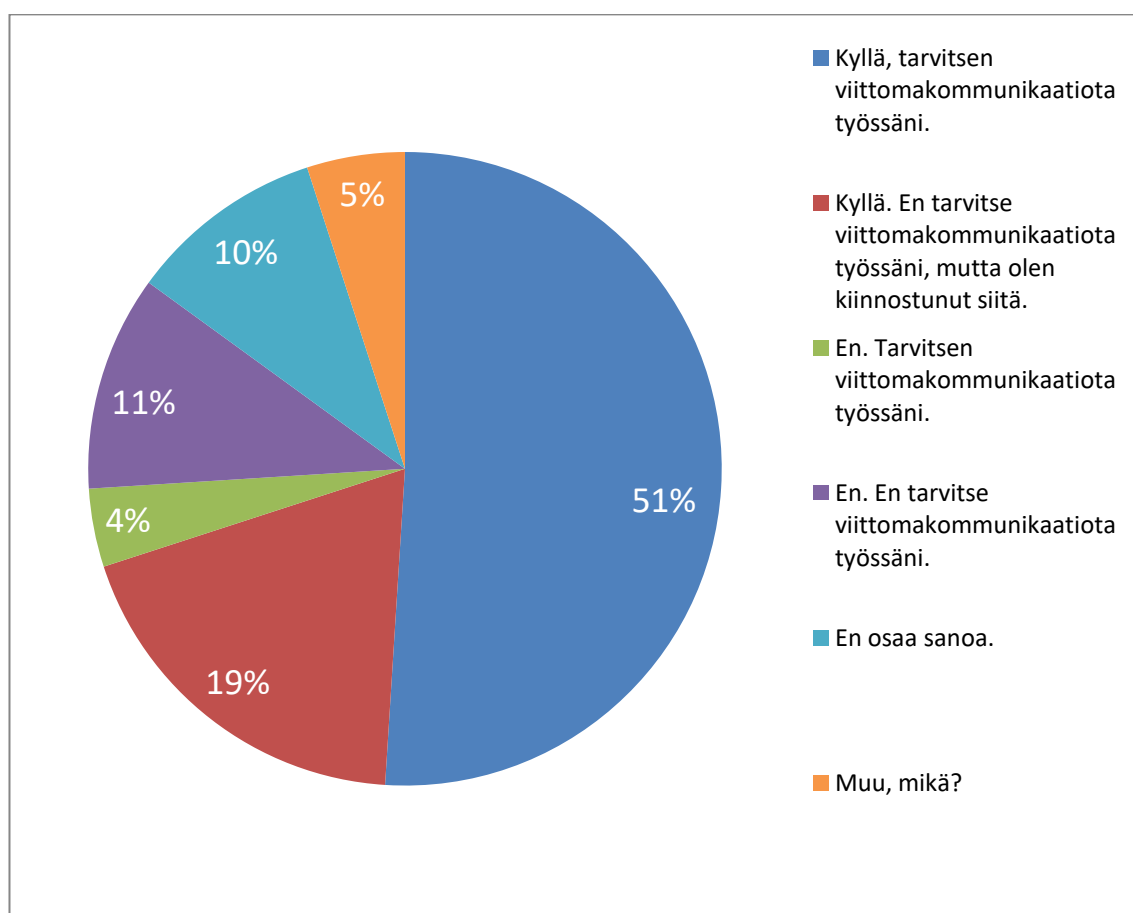
Viittomakommunikaatiota työssään tarvitsevista 4 % ei halua viittomakommunikaatio-opetusta. Tähän syynä saattaa olla esimerkiksi jo saavutettu, riittävä taitotaso. Vastauksen ”Muu, mikä?” vastasi 5 %. Vaihtoehdon avoimeen tekstikenttään kirjoitetuissa vastauksissa nostettiin esiin se, että tarvetta viittomille ei ole juuri tällä hetkellä, mutta tarve syntyy heti, kun hoitoon tulee tukiviittomia tarvitseva lapsi. Myös opittujen viittomien kertauksen tarve mainittiin ja yksi vastaaja kertoi osaavansa tällä hetkellä juuri riittävästi. 253 vastaajaa vastasi tähän kysymykseen.

Ikä vaikutti siihen, haluavatko vastaajat viittomakommunikaatio-opetusta. Viittomakommunikaatio-opetusta haluaa ja työssään tarvitsee 58 % 18–25-vuotiaista, 56 % 26–35-vuotiaista, 53 % 36–45-vuotiaista, 49 % 46–55-

vuotiaista ja 39 % yli 55-vuotiaista. Viittomakommunikaatio-opetusta haluaa, muttei tarvitse työssään 23 % 18–25-vuotiaista, 21 % 26–35-vuotiaista, 26 % 36–45-vuotiaista, 18 % 46–55-vuotiaista ja 8 % yli 55-vuotiaista.

4 % 18–25-vuotiaista, 4 % 26–35-vuotiaista, 3 % 36–45-vuotiaista, 5 % 46–55-vuotiaista ja 6 % yli 55-vuotiaista ei halua viittomakommunikaatio-opetusta, mutta tarvitsee sitä työssään. 0 % 18–25-vuotiaista, 6 % 26–35-vuotiaista, 5 % 36–45-vuotiaista, 8 % 46–55-vuotiaista ja 21 % yli 55-vuotiaista ei halua viittomakommunikaatio-opetusta eikä tarvitse sitä työssään.

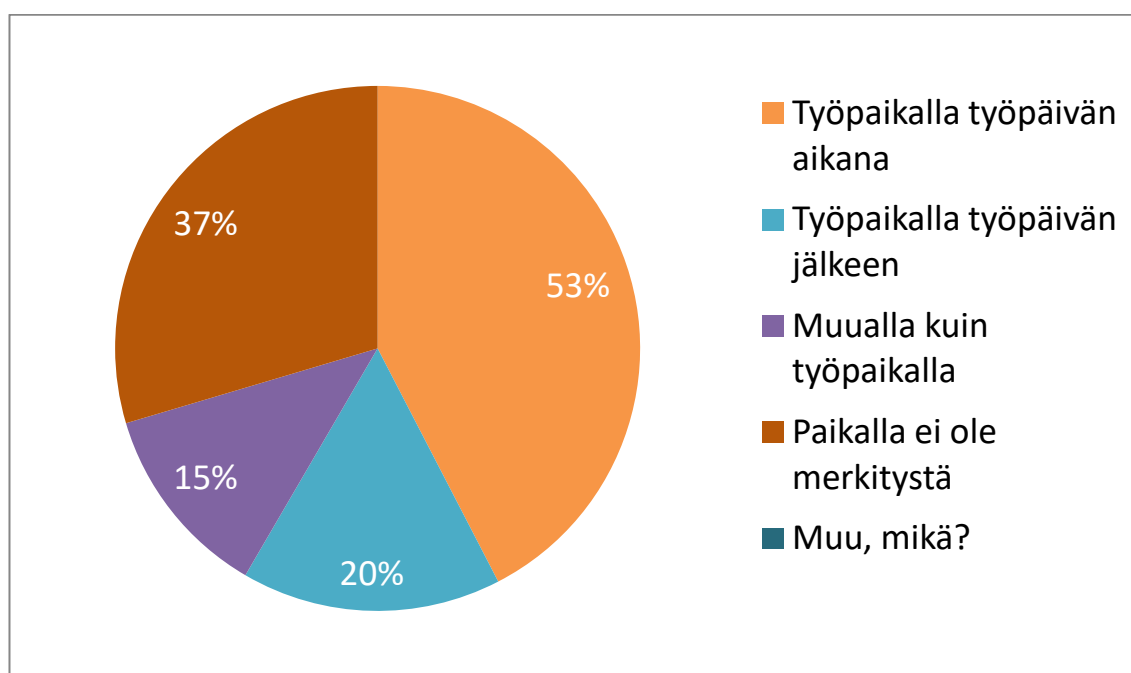
4 % 18–25-vuotiaista, 4 % 26–35-vuotiaista, 3 % 36–45-vuotiaista, 13 % 46–55-vuotiaista ja 22 % yli 55-vuotiaista vastasi vaihtoehdon ”en osaa sanoa”. Vastausvaihtoehdon ”Muu, mikä?” valitsi 11 % 18–25-vuotiaista, 4 % 26–35-vuotiaista, 3 % 36–45-vuotiaista, 7 % 46–55-vuotiaista ja 4 % yli 55-vuotiaista.

KUVIO 12: Vastaukset kysymykseen ”Haluaisitko viittomakommunikaatio-opetusta?”

Kysely toteutettiin niin, että opetuksen järjestämisaikaan, -paikkaan tai sisältöön liittyviä kysymyksiä ei kysytty niiltä vastaajilta, joka eivät halunneet viittomakommunikaatio-opetusta. Heidät ohjattiin toiseksi viimeiseen kysymykseen ”Tiedätkö, mistä viittomakommunikaatio-opetusta on mahdollista saada?”.

Vastaajalla oli mahdollisuus valita useampi vastausvaihtoehto vastatessaan, missä hän haluaisi opetuksen olevan (Kuvio 13). 53 % vastaajista toivoi opetuksen toteutuvan työpaikalla työpäivän aikana. Työpaikalla työpäivän jälkeen opetusta toivoi 20 % ja 15 % toivoi opetuksen olevan muualla kuin työpaikalla. 37 % vastasi, että paikalla ei ole merkitystä. Tähän kysymykseen vastasi 216 vastaajaa ja siihen annettiin yhteensä 270 vastausta.

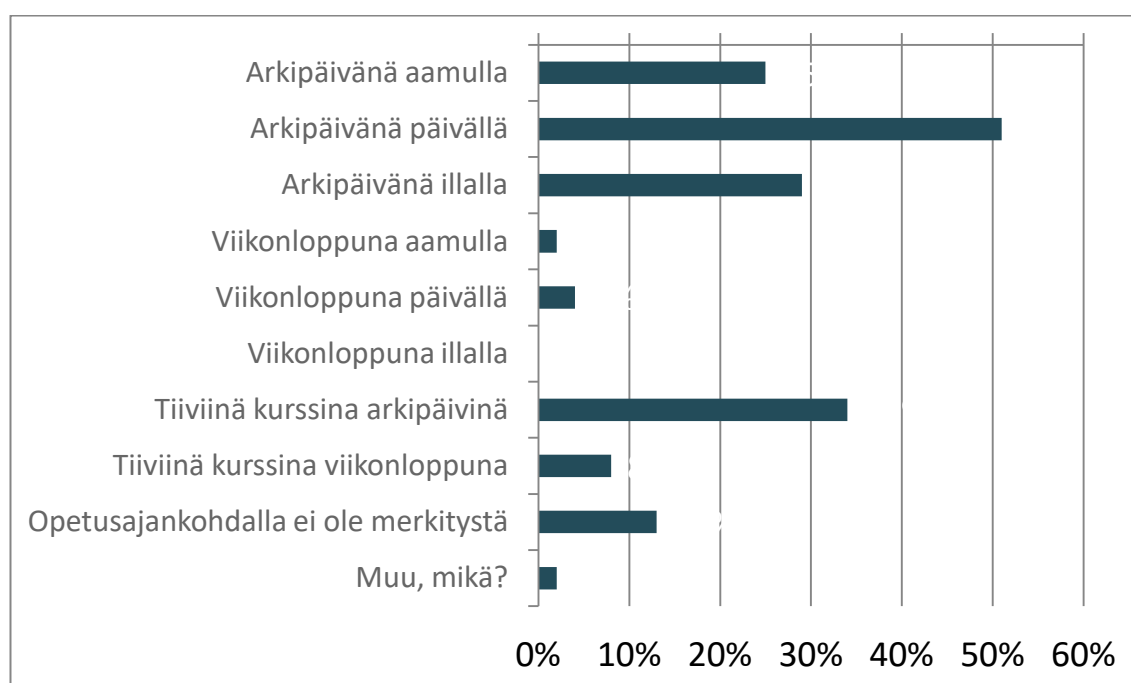

KUVIO 13: Vastaukset kysymykseen ”Missä haluaisit opetuksen olevan?”

Myös opetuksen ajankohtaan liittyvään kysymykseen sai vastata useamman vaihtoehdon. Kysymykseen vastasi 215 vastaajaa ja vastauksia annettiin 362. Arkipäivänä toteutettu opetus oli selvästi suosituinta. Arkena aamulla toteutettavaa opetusta toivoi 25 %, arkena päivällä toteutettavaa opetusta 51 % ja arkena illalla toteutettavaa opetusta 29 % vastaajista. Tiivis kurssi arkena kiinnosti 34 % vastaajista.

Kiinnostus viikonloppuopetukseen oli selvästi arkea vähäisempää (Kuvio 14). Viikonloppuaamuna opetusta haluaisi 2 % ja viikonloppuna päivällä 4 % vastaajista. Viikonloppuillalla opetusta ei halunnut kukaan. Tiivis viikonloppukurssi kiinnostaisi 8 %:a vastaajista.

13 % vastaajista vastasi, ettei opetuksen ajankohdalla ole merkitystä ja 2 % vastasi vaihtoehdon ”Muu, mikä?”. Nämä vastaajat toivoivat opetuksen tapahtuvan arkisin iltapäivällä, päiväkodin päiväuniaikana sekä arkitoimintojen ohella työaikana. Yksi vastaaja nosti tässä esille toivovansa video-opetusta, johon voisi tarvittaessa palata myöhemmin.

KUVIO 14: Vastaukset kysymykseen ”Milloin opetuksen pitäisi olla?”

Vastaajista 22 % ei tiedä, mistä viittomakommunikaatio-opetusta voi saada, 29 % ei ole varma asiasta ja 49 % tietää, mistä voi saada opetusta. Emme kysyneet vastaajien tiedoista tarkemmin, emmekä voi olla varmoja, ovatko vastaajien tiedot oikeita. Kaikki kyselyyn osallistuneet vastasivat tähän kysymykseen.

Avoimeen kysymykseen ”Mihin aihealueeseen liittyviä viittomia haluaisit oppia?” vastasi 151 vastaajaa. Selkeästi eniten, 57 kertaa, mainittiin arkipäivän toimiin ja arjen asioihin liittyvät viittomat. Yksi vastaaja eritteli, että haluaisi oppia viit-

tomia, jotka ovat olennaisia arjessa lapsen näkökulmasta tarkasteltuna. Tukiviittomat ja yleisimmät tukiviittomat mainittiin useasti selittämättä tarkemmin, millaisille tukiviittomille tarvetta on.

31 vastaajaa toivoi oppivansa päiväkotiin liittyvää viittomistoa, ja 26 vastaajaa mainitsi erikseen varhaiskasvatuksessa tarvittavat viittomat, kuten tunteisiin, ruokailuihin, tekemiseen ja eläimiin liittyvät viittomat. 12 vastaajaa haluaisi oppia ”yksinkertaisia tukiviittomia”. Muita toivottuja viittomia olivat laulujen sanat, sadut ja runot sekä aikaan liittyvät viittomat, kuten kellonajat, viikonpäivät, kuukaudet ja vuodenaajat. Neljä vastaajaa mainitsi leikkiin ja leikin kehittämiseen liittyvän viittomiston, ja kolme vastaajaa haluaisi oppia luontoon liittyviä viittomia. Myös asumisyksikön tarpeisiin sopiville ja esimerkiksi sosiaaliseen mediaan liittyville viittomille on tarvetta. Osa vastaajista kertoi haluavansa oppia käytöstapoihin, toiminnanohjaukseen, elämänhallintaan ja työelämään liittyvää viittomistoa.

Avoimeen kysymykseen ”Mitä tulisi huomioida?” vastasi 80 vastaajaa. 20 vastaajaa haluaisi opetuksessa huomioidavan, että ryhmän oppijat voivat olla erikäisiä ja keskenään erilaisella osaamistasolla. Yhdeksän vastaajaa nosti esiin itse tekemisen, toistojen ja kertaamisen tärkeyden. Tärkeimmät tukiviittomat mainittiin vastauksissa kymmenen kertaa, asiakaskunnan huomioiminen seitsemän kertaa ja lasten kiinnostuksen kohteet kuusi kertaa. Kaksi vastaajaa korosti intensiivistä opiskelua ja opetushetkien pitämistä lyhyenä.

Vastauksissa kävi ilmi, että vastaajat ajattelivat kysymystä ”Mitä asioita opetuksessa tulisi huomioida?” kahdella tavalla. Osa vastasi omasta puolestaan työntekijänä ja osa selkeästi ajatteli opetustilannetta, jossa lapsi on mukana opettelemassa viittomia. Jälkimmäisissä vastauksissa toivottiin, että lapsen ikätaso ja heikko suomen kielen taito otetaan opetuksessa huomioon. Yksi vastaaja toivoi erityisesti sellaista viittomistoa, jota lapsi voi hyödyntää omassa kommunikoinnissaan. Hänen mukaansa usein opetellaan paljon esimerkiksi viikonpäiviä ja kuukausia, vaikka muunlainen viittomisto olisi olennaisempaa alle kouluikäisen arjessa.

Eryteisesti opetuksen sisältöön liittyvissä vastauksissa korostuu yksilöllisen opetuksen tarve. Arjessa tarvittavat viittomat vaihtelevat sekä työyksiköittäin että asiakasryhmittäin, ja moni vastaaja korosti tarvitsevansa arjessaan tukiviittomia viittomakielen tai lausekokonaisuuksien sijaan. Opetuksen toivottiin olevan yksikön arkeen sopivaa ja vastauksissa tuotiin esiin myös kolmivuorotyön tuoma haaste työntekijöiden yhtäaikaiselle kouluttautumiselle.

5.4 Muut vastaukset

Kyselyn lopuksi kysyimme, haluavatko vastaajamme sanoa vielä jotain muuta. Halusimme antaa mahdollisuuden kommentoida kyselyä tai kertoa aiheesta jotain sellaista, jonka vastaaja kokee tärkeäksi. Kysymykseen vastasi 26 vastaajaa. Useimmat kertoivat kiinnostuksestaan viittomakieleen ja viittomakommunikaatioon. Monet toivat esille kokemuksensa viittomakommunikaation tärkeydestä puheen oppimisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymisen tukena kaikilla lapsilla. Myös hyöty maahanmuuttajalasten kanssa työskennellessä nousi esiin. Kyselymme aiheita kiiteltiin tärkeäksi ja opinnäytetyön tekijöille toivotettiin tsemppiä opiskeluihin. Yksi vastaaja harmitteli, ettei viittomakommunikaatio ole kansainvälistä.

Viittomakommunikaatio-opetuksen tarpeellisuus lähihoitajakoulutuksessa nostettiin esille kahdessa vastauksessa. Kumpikaan vastaaja ei ollut saanut viittomakommunikaatio-opetusta koulutuksensa aikana, mutta kokee tarvitsevansa viittomakommunikaatiota työelämässä. Yksi vastaaja korosti viittomakommunikaation käytön hyötyjä kehitysvammaisten ja autististen asiakkaiden kanssa, mutta harmitteli, että asia on monelle työntekijälle uusi. Yksi vastaaja huomautti, että työnantajan tulisi maksaa koulutus.

6 POHDINTA

Opinnäytetyömme tavoitteena oli kerätä tietoa viittomakommunikaatio-opetuksen tarpeesta Turun seudulla. Tavoitteemme toteutui ja saimme runsaasti vastauksia kyselyymme. Saimme vastauksista tietoa erityisesti Turun seudun päiväkotien ja Turussa sijaitsevien yksiköiden viittomakommunikaatio-opetustarpeesta. Opinnäytetyössämme käytetty määrällinen tutkimustapa osoitautui erittäin sopivaksi työllemme.

Valitsemamme jakelutavan vuoksi emme voi tietää, moniko sai kyselymme. Saimme kuitenkin kyselyyn 254 vastausta ja olemme tyytyväisiä vastausten määrään. On mahdollista, että saimme useita vastauksia samasta yksiköstä. Opinnäytetyömme kuitenkin tarkastelee opetuksen tarvetta laajemmin kuin yksittäisen kunnan tasolla, joten yksittäisen kunnan vastaukset eivät vääristä kokonaistulosta liikaa.

Vastauksistamme 55 % tuli Turusta ja vastaajistamme yli 73 % työskentelee päivähoitossa. Kyselymme tulokset kuvaavat siis ennen kaikkea viittomakommunikaatio-opetuksen tarvetta Turussa ja kyselyalueemme päivähoiton yksiköissä. Yhden kunnan varhaiskasvatuksessa työskentelevät työntekijät eivät milloinkaan saaneet kyselyämme, sillä vaadittu tutkimuslupa myönnettiin vasta kyselyn sulkeuduttua.

Kyselyyn vastanneiden kesken arvottiin kaksi 90 minuutin pituista viittomaopetuskertaa. Opetukseen sai osallistua voittajan lisäksi enintään yhdeksän henkilöä. Arvontapalkinto kiinnosti monia vastaajia, sillä 72 % vastanneista osallistui arvontaan. On mahdollista, että arvontapalkinto vaikutti myös vastaajien määrään.

Viittomakommunikaatiota tarvitsee päivittäin tai usein 42 % kyselyyn vastanneista. Kuitenkin 71 % vastaajista ei oman kokemuksensa mukaan osaa riittävästi viittomia. Puolet kyselyyn vastanneista on joskus saanut viittomakommu-

nikaatio-opetusta. Viittomakommunikaatio-opetusta tarvitaan siis selvästi nykyistä enemmän. Viittomien käyttö on yksi yleisimmistä puhetta tukevista ja korvaavista kommunikointikeinoista. Viittomakommunikaatiota käyttävällä ihmisellä pitää olla mahdollisuus käyttää kommunikointikeinoaan ja tulla ymmärretyksi kaikkialla. Työntekijöiden on tärkeää osata viittomia, jos työpaikalla on viittomakommunikaatiota käyttävä ihminen.

Vastaajien ikä vaikutti vastauksiin kysyttäessä, tarvitsevatko ja käyttävätkö vastaajat viittomia työssään. Ikä vaikutti myös siihen, kokevatko vastaajat osaavansa riittävästi viittomia ja haluavatko he viittomakommunikaatio-opetusta. Kysyimme vastaajien taustatietoja, koska ajattelimme, että iällä ja koulutuksella on mahdollisesti merkitystä vastauksiin. Viittomakommunikaatio-opetus kuuluu nykyisin joidenkin sosiaali- ja terveysalan koulutusten opetussuunnitelmiin, mutta näin ei ole aiemmin ollut. Iällä ei kuitenkaan ollut vaikutusta siihen, oliko viittomakommunikaatio-opetusta saatu osana koulutusta vai ei.

Kysymykseen ”Osaatko omasta mielestäsi viittomia riittävästi?” 10 % vastaajista vastasi, ettei tarvitse viittomia työssään. Kuitenkin kysymykseen ”Tarvitsetko työssäsi viittomia?” 18 % kertoi, ettei tarvitse viittomia työssään ollenkaan. Emme voi tietää varmaksi, mistä vastauksissa oleva ristiriita johtuu. Kysymyksessä ”Osaatko omasta mielestäsi viittomia riittävästi?” oli mukana vastausvaihtoehto ”En osaa sanoa”, jonka vastasi 6 % vastaajista. On mahdollista, että erot liittyvät kysymyksenasettelullisiin seikkoihin. On myös mahdollista, että ne, jotka eivät tarvitse viittomia työssään, ovat vastanneet osaavansa riittävästi.

Vastauksia analysoidessamme ymmärsimme, ettei ollut toimiva ratkaisu käyttää ”En osaa sanoa” -vaihtoehtoa viittomakommunikaatio-osaamisesta kysyttäessä. Lisäsimme vaihtoehdon niitä ihmisiä varten, jotka eivät osaa arvioida taitotasoaan. Nyt emme kuitenkaan tiedä, miksi kukin vastaaja on valinnut ”En osaa sanoa” -vaihtoehdon. Vastausvaihtoehtona oli myös ”Muu, mikä?”, jota vastaaja olisi voinut käyttää kertoakseen, ettei osaa arvioida taitotasoaan.

Opinnäytetyömme tuloksia voidaan hyödyntää erityisesti suunniteltaessa päivähoidon ja varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutuksia. Monenlaisissa yksiköis-

sä tarvitaan viittomakommunikaatio-osaamista ja tarve viittomien kertaamiseen on jatkuva. Jos viittomia ei käytä, ne unohtuvat helposti. Myös viittomakommunikaatio-opetusta tarjoavat yritykset voivat hyötyä työmme tuloksista. Tulkit ja palveluntuottajat voivat hyödyntää opinnäytetyömme tuloksia omassa työssään. Vastauksista selviää, että päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa tarvitaan lisää viittomakommunikaatio-opetusta. Palveluntuottajat voivat hyödyntää tietoa ja tarjota opetuspalveluitaan juuri päivähoiton henkilöstölle.

Opinnäytetyömme tuloksista selviää myös, mihin aikaan opetusten haluttaisiin olevan. Tulkit ja palveluntuottajat voivat hyödyntää tietoa toivotusta opetusajankohdasta suunnitellessaan kaikille avoimia opetuksia. Vastauksissa korostui työyhteisön merkitys viittomakommunikaatiotaitojen kehittäjänä ja ylläpitäjänä. Koska todella moni kyselyymme vastannut oppi viittomia kollegoiltaan, on tärkeää opettaa viittomat oikein jo alusta alkaen.

Olemme kehittyneet ammatillisesti työtä tehdessämme. Olemme saaneet tietoa opetuksen tarpeesta ja tiedämme, että arkipäivän toimiin ja arjen asioihin liittyviä viittomia halutaan oppia eniten. Myös päiväkotiin liittyvän viittomiston ja varhaiskasvatuksessa tarvittavien viittomien oppimiselle on tarvetta. Opinnäytetyön vastauksia analysoitaessa ymmärsimme, kuinka suuri merkitys työyhteisöllä ja kollegoilla on viittomakommunikaatiotaitojen kehittämisessä ja ylläpidossa. Kun myöhemmin työskentelemme viittomaopettajina, osaamme ottaa huomioon koko työyhteisön ja keskenään erilaisella osaamistasolla olevat oppijat.

Kyselymme oli ensimmäinen Turun seudun viittomakommunikaatio-opetustarvetta selvittävä kysely. Opinnäytetyömme jatkotutkimuksena voisi selvittää, millaista annettavan opetuksen pitäisi olla ja mitä opetuksessa tulisi huomioida. Näitä teemoja käsiteltiin kyselyssämme vain pintapuolisesti. Kyselyn viittomakommunikaatio-opetuksen tarpeesta Turun seudulla voisi uusia myöhemmin. Silloin voisi tarkastella, onko viittomakommunikaation tai -opetuksen tarve muuttunut.

LÄHTEET

- Granö, P. (2015). Viittomakielen ja tukiviittomien opetus varhaiserityisopettajien, puheterapeuttien, sosionomien ja lähihoitajien koulutuksissa. Saatavilla 30.7.2018 <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201505071473.pdf>
- Härmä, L. & Pelkonen, M. (1992). *Viitotun puheen oppikirja*. Helsinki: Kuulonhuoltoliitto ry.
- Kananen, J. (2008). *Kvali : kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, J. (2010). *Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, J. (2014). *Verkkotutkimus opinnäytetyönä : laadullisen ja määrällisen verkkotutkimuksen opas*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kantti. Perustietoa viittomakommunikaatiosta. Saatavilla 21.9.2017 <http://www.kantti.net/viittomakieli/viittomakommunikaatio-2>
- Kantti. Viittomakieli. Viittomakielen alkeita 2. Saatavilla 28.7.2018 <http://www.kantti.net/viittomakieli/viittomakielen-alkeita-2>
- Kommunikointipalvelut Kuuluville oy. Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus. Saatavilla 2.9.2018 <https://www.kuuluville.fi/kommunikaatio-opetus-ja-ohjaus>
- Kulttuuria kaikille. (2018). Viittomakieli ja viittomakieliset. Saatavilla 29.7.2018 http://www.kulttuuriakaikille.fi/viittomakielella_viittomakieli_ja_viittomakieliset
- Kuurojen Liitto. (2017). Viittomakielet ja viittomakieliset. Saatavilla 6.8.2018 <http://www.kuurojenliitto.fi/fi/viittomakielet/viittomakielet-ja-viittomakieliset#.WdlrEWh-paQ>
- Kuurojen Vanhempien Kuulevien Lasten Yhdistys ry. (2016). Ajankohtaista. Artiklot. 2016. Äidinkielenä suomi ja viittomakieli – lapsen kaksikielisyys tarvitsee tukea molemmilla kielillä. Saatavilla 2.9.2018 <http://www.coda.fi/aidinkielenä-suomi-ja-viittomakieli-lapsen-kaksikielisyys-tarvitsee-tukea-molemmilla-kielilla/>

- Lauren, S. (2006). Kielensisäinen tulkkaus. Teoksessa N. Hytönen & T. Rissanen (toim.) *Käden käännteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä* (s.199–225). Helsinki: Finn Lectura.
- Papunet. (2018). Tietoa puhevammaisuudesta. Oppaat. Viittomat kommunikoinnissa. Saatavilla 31.8.2018
http://papunet.net/sites/papunet.net/files/materiaalia/Julkaisut/viittomat_kommunikoinnissa_netti.pdf
- Papunet. (2017). Tietoa puhevammaisuudesta. Palvelut ja tukitoimet. Kommunikaatio-ohjaus. Saatavilla 21.9.2017
<http://papunet.net/tietoa/kommunikaatio-ohjaus>
- Papunet. (2017). Tietoa puhevammaisuudesta. Puhetta korvaava kommunikointi. Muu viittomakommunikaatio. Saatavilla 21.9.2017
<http://papunet.net/tietoa/muu-viittomakommunikaatio>
- Papunet. (2017). Tietoa puhevammaisuudesta. Puhetta korvaava kommunikointi. Tukiviittomat kommunikoinnissa. Saatavilla 3.8.2017
<http://papunet.net/tietoa/tukiviittomat-kommunikoinnissa>
- Puhetulkit JuTuksi oy. Kommunikaatio-ohjaus. Saatavilla 26.7.2018
<http://www.jutuksi.fi/kommunikaatio-ohjaus/>
- Sivupersoonaa. (2017). Opetus ja koulutus. Saatavilla 29.4.2018
<http://www.sivupersoonaa.com/opetus-ja-koulutus/>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2015). Vammaispalvelujen käsikirja. Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus. Saatavilla 22.11.2017
<https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/kommunikointi/kommunikaatio-opetus-ja-ohjaus#viittomakieli>
- Tolvanen, L. (2009). Cp-vamman vaikutus puheeseen, kieleen ja kommunikaatioon. Teoksessa K. Launonen & A. Korpijaakko-Huuhka (toim.) *Kommunikoinnin häiriöt -syitä, ilmenemismuotoja ja kuntoutuksen perusteita* (s. 95–118). Helsinki: Yliopistopaino.
- Varsinais-Suomen Liitto. Tietopankki. Kartat. Saatavilla 14.7.2018
<https://www.varsinais-suomi.fi/fi/tietopankki/kartat>

- Vatanen, T. & Rantala M. (toim.) (2006). *Viito niin ymmärrän. Esteetön kommunikointi viittoen -projekti*. (Sarja B. Projektiraportit ja selvitykset 4). Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu – HUMAK.
- Vernerinet.net. (2018). Arki ja palvelut. Kommunikointi. Saatavilla 2.9.2018
<http://verneri.net/yleis/kommunikointi>
- Vilpas, P. Ohjeita kvantitatiiviseen tutkimukseen. Osa 1. 1. Kvantitatiivinen tutkimus. Saatavilla 1.10.2017
<https://users.metropolia.fi/~pervil/kvantsu/Moniste.pdf>

LIITTEET

Liite 1: Kyselyn saatekirje

Hei!

Olemme Diakonia-ammattikorkeakoulun tulkkioiskelijoita ja selvitämme opinnäytetyönämme viittomakommunikaatio-opetuksen tarvetta Turussa ja Turun lähikunnissa. Kyselymme kohderyhmää ovat päivähoidossa, asumisyksikössä ja toimintakeskuksissa työskentelevät henkilöt. Kyselyn jakelualue on Kaarina, Lieto, Masku, Mynämäki, Naantali, Nousiainen, Paimio, Parainen, Raisio, Rusko, Sauvo ja Turku. Opinnäytetyön tilaaja on Tulkki- ja kommunikaatiopalvelut Puheenvuoro oy.

Toivomme, että vastaisit opinnäytetyöhömmme liittyvään kyselyyn. Kyselyyn vastataan nimettömästi ja tulokset raportoidaan niin, ettei yksittäistä vastaajaa voi tunnistaa. Samasta yksiköstä voi vastata useampi työntekijä, sillä kysely on henkilökohtainen. Vastaaminen kestää noin viisi minuuttia ja siihen voi vastata 22.4.2018 asti.

Kaikkien kyselyyn vastanneiden kesken arvotaan kaksi viittomakommunikaatio-opetuskertaa. Yhden opetuksen kesto on 90 minuuttia ja opetuskerralle voi osallistua enintään kymmenen henkilöä.

Kiitos vastauksistasi jo etukäteen!

Diakonia-ammattikorkeakoulun tulkkioiskelijat Tiina Jokinen, Nora Järviö ja Tiia Oldenburg

Liite 2: Viittomakommunikaatio-opetuksen tarvetta kartoittava kysely

Kyselyn alussa oli kyselyn saateteksti, joka on nähtävissä liitteessä 1.

1. Sukupuolesi?

- Mies
- Nainen
- Muu
- En halua sanoa

2. Ikäsi?

- 18–25
- 26–35
- 36–45
- 46–55
- > 55

3. Koulutuksesi? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Peruskoulu
- Ammatillinen koulutus
- Ylioppilas
- Opistoasteen koulutus
- Ammattikorkeakoulu
- Ylempi ammattikorkeakoulu
- Yliopisto
- Muu, mikä?

4. Missä työskentelet?

- Päivähoidossa
- Perhepäivähoidossa
- Asumisyksikössä
- Toimintakeskuksessa
- Muualla, missä?

5. Mikä on työskentelykuntasi?

- Kaarina
- Lieto
- Masku
- Mynämäki
- Naantali
- Nousiainen
- Paimio
- Parainen
- Raisio
- Rusko
- Sauvo
- Turku

Tukiviittomia käytetään puheen tukena, jolloin puheesta viitotaan vain tärkeimmät sanat. Viitotussa puheessa kaikki puhutut sanat viitotaan. Viittomakommunikoinnilla tarkoitetaan sekä viitottua puhetta että tukiviittomakommunikaatiota.

6. Tarvitsetko työssäsi viittomia?

- Päivittäin
- Usein
- Joskus
- Harvoin
- En ollenkaan
- Muu, mikä?

7. Käytätkö työssäsi viittomia?

- Päivittäin
- Usein
- Joskus
- Harvoin
- En ollenkaan
- Muu, mikä?

8. Osaatko omasta mielestäsi viittomia riittävästi?

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa
- En tarvitse viittomia työssäni
- Muu, mikä?

9. Oletko saanut viittomakommunikaatio-opetusta, kuten osallistunut tukiviittomakurssille tai viittomakielen alkeiskurssille?

- Kyllä
- En

10. Missä olet saanut viittomakommunikaatio-opetusta?

- Tukiviittomakurssi
- Kansalaisopisto tai työväenopisto
- Opetus on kuulunut koulutukseeni
- En ole saanut opetusta
- Muu, mikä?

11. Haluaisitko viittomakommunikaatio-opetusta?

- Kyllä, tarvitsen viittomakommunikaatiota työssäni.
- Kyllä, en tarvitse työssäni mutta olen kiinnostunut.
- En. Tarvitsen viittomakommunikaatiota työssäni.
- En. En tarvitse viittomakommunikaatiota työssäni.
- En osaa sanoa.
- Muu, mikä?

12. Missä haluaisit opetuksen olevan? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Työpaikalla työpäivän aikana
- Työpaikalla työpäivän jälkeen
- Muualla kuin työpaikalla
- Paikalla ei ole merkitystä
- Muu, mikä?

13. Milloin opetuksen pitäisi olla? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Arkipäivänä aamulla
- Arkipäivänä päivällä
- Arkipäivänä illalla
- Viikonloppuna aamulla
- Viikonloppuna päivällä
- Viikonloppuna illalla
- Tiiviinä kurssina arkipäivinä
- Tiiviinä kurssina viikonloppuna
- Opetusajankohdalla ei ole merkitystä
- Muu, mikä?

14. Mihin aihealueeseen liittyviä viittomia haluaisit oppia?

15. Mitä asioita opetuksessa tulisi huomioida?

16. Tiedätkö, mistä viittomakommunikaatio-opetusta on mahdollista saada?

- Kyllä
- En
- En ole varma
- Muu, mikä?

17. Haluatko sanoa vielä jotain muuta?

Kaikkien kyselyyn vastanneiden kesken arvotaan kaksi viittomakommunikaatio-opetuskertaa. Yhden opetuskerran kesto on 90 minuuttia ja se toteutetaan voittajan toiveen mukaan joko voittajan työpaikalla tai Tulkki- ja kommunikaatiopalvelut Puheenvuoro oy:n tiloissa. Opetuskerralle voi osallistua enintään kymmenen henkilöä. Jos haluat osallistua arvontaan, jätä alle sähköpostiosoitteesi. Otamme arvonnän voittajaan yhteyttä sähköpostitse. Muistathan lähettää lomakkeen!